

Daniyal

Daniyal we uning dostliri ... Daniyal Néboqadnesarning ordisida

¹ Yehuda padishahi Yehoyakim textke olturup üchinchi yili, Babil padishahi Néboqadnesar Yérusalémgha hujum qilip uni muhasire qiliwaldi. ■

² Reb Yehudaning padishahi Yehuyakimni, shundaqla Xudaning öyidiki qacha-quchilarning bir qismini uning qoligha tapshurup berdi. U esirlerni Shinar zéminigha, özi choqunidighan mebudning butxanisigha élip bardı we bulap kelgen qacha-quchilarni butxanining xezinisige qoydı. □

³ Padishah Néboqadnesar bash aghwat ghojidari Ashpinazgha esirge chüshken Israillar ichidin xan jemetidikilerdin we ésilzade yigitlerdin birnechchidin tallap élip chiqishni buyrudi. □ ■

⁴ Bu yashlar nuqsansız, kélışken, danishmen-uqumushluq, mol bilimlik, mutepekkur, orda xizmitide bolushqa layaqetlik, yene

■ **1:1** 2Pad. 24:2, 3; 2Tar. 36:6 □ **1:2** «Xudaning öyi» — muqeddes ibadetxana, elwette. □ **1:3** «bash aghwat ghojidari

Ashpinaz» — «aghwat» padishah sarayidiki kénizeklerge qaraydighan, pichilghan er kishi. Ularning bashqa wezipiliri bar bolushi mumkin. Mumkinchiligi yene barki, mushu yerde «bash aghwat ghojidari» padishahlarning barliq emeldarlarning béshini kórsitidu. Eger mushu toghra bolsa «bash emeldar» dep terjime qilishqa toghra kélidu. ■ **1:3** Yesh. 39:7

kélip kaldiylarning ilim-penlirini hem tilini ögineleydighan bolushi kérek idi. □

⁵ Padishah ular toghrisida ular üç yilghiche her küni padishah yeydighan nazu-németler we sharablar bilen ozuqlandurulsun, muddet toshqanda padishahning aldida xizmette bolsun dep békitti.

⁶ Tallan'ghan Yehuda qebilisidiki yashlardin Daniyal, Hananiya, Mishaél we Azariyalar bar idi.

⁷ Aghwat béshi ulargha yéngi isimlar, yeni Daniyalgha Belteshasar, Hananiyagha Shadrak, Mishaélgha Mishak, Azariyagha Ebednégo dégen ismlarni qoydi. □

⁸ Daniyal padishah belgiligen nazu-németler we shahane sharabliri bilen özini *Xuda aldida* napak qilmasliqqa bel baghlidi; shunga u aghwat béshidin özining napak qilinmasliqigha yol

□ **1:4 «yene kélip kaldiylarning ilim-penlirini hem tilini ögineleydighan bolushi kérek idi** — «Kaldiye» Babil impériyesidiki muhim bir nahiye idi, shu yerdikiler «aliyjanap kishiler» dep qarilatti. Babil ordisinging qaide-yosunlirigha asasen munejjimler shu tebiqidiki ademlerdin bolushi kérek idi. □ **1:7 «Aghwat béshi ulargha yéngi isimlar, yeni Daniyalgha Belteshasar, Hananiyagha Shadrak, Mishaélgha Mishak, Azariyagha Ebednégo dégen ismlarni qoydi»** — bu qoyghan ismlar, asasen butpereslik bilen munasiwetlik bolup, esli we yéngi ismlirining meniliri töwendikidek: — Daniyal — «Xuda méning sot qilghuchumdur» Belteshasar — «Bel (bir mebud) uning hayatini qoghdisun». Hananiya — «Perwerdigar méhir-shepqliktur» Shadrak — «Aku (bir mebud)ning buyruqi» Mishaél — «Xudagha kim oxshiyalisun?» Mishak — «Aku (bir mebud)gha kim oxshiyalisun?» Azariya — «Perwerdigar Yardemchimdur» Ebednégo — «Négo (nur chachidighan mebud)ning quli»

goyushini iltimas qildi. □ ■

⁹ Emdi Xuda aghwat béshini Daniyalga iltipat we shapaet körsitidighan qilghanidi.

¹⁰ Lékin aghwat béshi Daniyalga:

— Men öz ghojam padishahtin qorqimen. Silerning yémek-ichmikinglarni u özi belgiligen; u eger silerni bashqa qurdash yigitlerdeq saghlam chiray emes iken dep qarisa, undaqa siler padishahqa méning kallamni aldurghuchi bolisiler, — dédi.

¹¹ Shuning bilen Daniyal kélip aghwat béshi özige we Hananiya, Mishaél we Azariyalargha teyinli- gen ghojidardin telep qilip:

¹² — Keminilirini umach, köktat we su bilenla béqip on künlük sinaq qilsila.

¹³ Andin bizning chirayimiz bilen padishahning ésil tamiqini yégen yigitlarning chirayini sélishturup baqsila, andin közitishliri boyiche keminilirige ish körgeyla! — dédi.

¹⁴ Ghojidar ularning gépige kirip, ularni on kün sinap körüşke maqul boldi.

¹⁵ On kündin kéyin qarisa, ularning chirayliri padishahning nazu-németlirini yégen yigitlern- ingkidinmu nurluq we tolghan köründi.

□ **1:8 «Daniyal padishah belgiligen nazu-németler we shahane sharabliri bilen özini Xuda aldida napak qilmasliqqa bel bahlidi»** — Daniyal Yehudiy bolghachqa, Musa peyghem- berge bérilgen «muqeddes qanun»gha asasen, bezi göshler, mesilen choshqa, töge, toshqan göshini yéyishke bolmaytti. Qan chiqar- may boghup öltürgen bolsa, yéyishke bolmaytti. Uning üstige, Babil ordisidikiler yégen göshler we ichken sharablar mebud- largha béghishlan'ghan bolup, ashu mebudlarni medhiyilesh üçün yep-ichiletti. ■ **1:8** Law. 15:1-35; 17:12; Qan. 14:3-21; 1Kor. 8:4, 8-10

¹⁶ Shuningdin keyin ghojidar ulargha padishah belgiligen nazu-nemetlerni we ichishke belgiligen sharabni bermey, ularning ornida umach, köktatlarni bérishke bashlidi.

¹⁷ Bu töt yigitni bolsa, Xuda ularni herxil edebiyat we ilim-meripette danishmen we uqumushluq qildi. Daniyalmu barliq ghayibane alametler bilen chüshlerge tebir bérishke parasetlik boldi.

¹⁸ Padishah belgiligen muddet toshqinida, aghwat béshi yigitlarning hemmisini Néboqadnesarning aldigha élip bardi. □

¹⁹ Padishah ular bilen bir-birlep sözleshti; yash yigitlarning héchqaysisi Daniyal, Hananiya, Mishaél we Azariyalargha yetmidi. Shunga bu töteylen padishahning xizmitide qaldi.

²⁰ Padishahqa danaliq-hékmet kérek bolghanda yaki yorutush kérek bolghan herqandaq mesilige jawab izdigende, ularning jawabi uning seltenitidiki barliq remchi-palchi yaki pir-ustazliriningkidin on hesse toghra chiqatti.

²¹ Daniyal Pars padishahi Qoresh textke olturghan birinchi yilghiche ordida dawamliq turdi. □

2

Néboqadnesar körgen chüsh

□ **1:18** «Padishah belgiligen muddet toshqinida...» — yeni üç yil (5-ayetni körüng). □ **1:21** «Daniyal Pars padishahi Qoresh textke olturghan birinchi yilghiche ordida dawamliq turdi» — Pars padishahi Qoresh 66 yildin keyin Babil impériyesini istéla qildi (miladiyedin ilgiriki 539-yili).

¹ Néboqadnesar textke olturup ikkinchi yili, birnechche chüsh kördi; uning rohi parakende bolup, uyqusi qachti.

² Shunga padishah remchi-palchi, pir-ustaz, jaduger we kaldiy munejjimlarni chüshlirige tebir bérishke chaqirishni buyrudi. Ular kélip padishahning aldida turdi. □

³ Padishah ulargha:

— Men bir chüsh kördüm, bu chüshning menisini bilishke könglüm nahayiti tit-tit boluwatidu, — dédi. □

⁴ Andin kaldiyler padishahqa (aramiy tilida): — Aliyliri menggü yashighayla! Qéni keminlirige chüshlirini éytqayla, biz tebir bérimiz, — dédi. □

⁵ Padishah kaldiylerge: — Mendin buyruq! Siler awwal körgen chüshümni éytip andin tebir bérishinglar kérek. Undaq qilmisanglar qiymachiyma qiliwétilisiler, öyünglar hajetxanigha aylanduruwétididu! ■

⁶ Lékin chüshümni éytip, uninggha tebir bérelisenglar mendin sowghatlar, in'amlar we aliy izzettin muyesser bolisiler. Emdi chüshümni éytinglar, tebir béringlar! — dédi.

⁷ Ular padishahqa yene bir qétim:

— Aliyliri chüshlirini éytqayla, andin özlirige tebirini

□ **2:2** «kaldiy munejjimler» — Kaldiy Babil impériyesidiki muhim bir rayon idi, shu yerdikiler «aliyanap kishiler» dep qarilatti. Babil ordisi qaide-yosunlirigha asasen munejjimler shu tebiqidiki ademlerdin bolushi kérek idi. □ **2:3** «könglüm nahayiti tit-tit boluwatidu» — ibraniiy tilida «rohim nahayiti tit-tit boluwatidu». □ **2:4** «Andin kaldiyler padishahqa (aramiy tilida): — Aliyliri menggü yashighayla! ... » — mushu ayettin tartip 8:1kiche ayetler aramiy tilida yézilghan. ■ **2:5** Dan. 3:29

éytip bérimiz, — dédi.

⁸ Bu chaghdá padishah jawaben:

— Shübhisiziki, silér permanimdin qaytmaydighin-imni bilgechke, waqitni keynige sürüwatisiler.

⁹ Lékin chüshümni éytip bermisenglar, silerge peqet buyruqumla qalidu. Chünki silér waqit ehwalni özgertidu, dep bilip özara til biriktürüp, yalghanchiliq qilip méni aldimaqchi bolisiler. Shunga chüshümni éytsanglar, andin chüshümge heqiqeten tebir béreleydighanliqinglarni shu chaghdila bilimen, — dédi.

¹⁰ Kaldiyler padishahqa jawaben:

— Dunyada aliylirining sorighan ishini éytip béreleydighan héchbir adem yoqtur. Héchqandaq padishah, uning qandaq ulugh yaki küchlük bolushidin qet'iynezer, remchi-palchi, pir-ustaz yaki kaldiy munejjimlérge mundaq telepni qoyghan emes.

¹¹ Chünki aliylirining sorighanliri heqiqeten alamet müshkül, ilahlardin bashqa héchkim uni ayan qilalmaydu. Lékin ilahlarning makani insanlar arisida emes, — dédi.

¹² Padishah qattiq ghezeplinip achchiqlan'ghan halda, Babil ordisidiki barliq danishmenlerni öltürüşni emr qildi.

¹³ Shuning bilen padishahning barliq danishmenlerni öltürüş toghrisidiki buyruqi chüshürüldi. Shunga *xizmetkarliri* Daniyal we uning dostlirinu öltürüş üçün izdidi.

Xudaning Daniyalgha chüshni we menisini ayan qilishi

14 Shu chaghdada Daniyal Babildiki danishmenlerni öltürüş emrini ijra qilghili chiqqan padishahning xususiy muhapizetchiler bashliqi Arioqqa aqilane we danishmenlerche jawab qayturup

15 uningdin: — Padishahning chüshürgen permani néme üçün shunche jiddiy? — dep soridi. Arioq ehwalni Daniyalgha éytip berdi. □

16 Daniyal derhal padishah aldigha kirip, padishahtin chüshige tebir bergüdek waqit bérishni telep qildi. □

17 Andin Daniyal öyige qaytip, ehwalni dostliri Hananiya, Mishaél we Azariyalargha éytip berdi.

18 U ulardin ershtiki Xudadin bu chüshning siri toghruluq rehim-shepset iltija qilip, men Daniyal we dostlirim tötimizning Babildiki bashqa danishmenler bilen bille halak qilinmasliqimizni tilenglar, dep telep qildi.

19 Andin kéchide Daniyalgha ghayibane körünüshte shu sirning yéshimi wehiy qilindi. Shuning bilen Daniyal ershtiki Xudagha hemdusanalar oqup mundaq dédi:

20 «Xudaning nami ebedil’ebed medhiyilen’gey!
Chünki danaliq we küch-qudret Uningkidur.

21 U waqit, pesillerni Özgertküchidur;
U padishahlarni yiqitidu,
We padishahlarni tikleydu;
U danalargha danaliq, aqilanilargha hékmet béridu.

□ 2:15 «... permani néme üçün shunche jiddiy» — yaki «... permani néme üçün shunche qattiq?». □ 2:16 «padishahtin chüshige tebir bergüdek waqit bérishni telep qildi.» — yaki «padishahtin chüshige tebir berix üçün waqit békitishni telep qildi.».

22 U chongqur we sirliq ishlarni ashkari-
lighuchidur,

Qarangghuluqqa yoshurun'ghan ishlarni yaxshi
bilgüchidur,

Nur hemishe Uning bilen billidur.■

23 I manga danaliq we küch bergen ata-
bowilirimning Xudasi,

Sanga shükür we hemdusanalar éytay!

Sen hazirla biz dua qilghan ishni manga ashkari-
liding,

Padishahning sorighan ishini bizge körsitip berd-
ing».

Daniyalning padishahning chüshige tebir bérishi

24 Andin Daniyal padishah Babildiki danishmen-
lerni öltürüshke teyinligen Arioqning aldigha béríp
uningha:

— Babildiki danishmenlerni öltürmigeyla. Méni
padishahning aldigha bashlap kirgeyla, men
padishahning chüshige tebir bérey, — dédi.

25 Arioq shuan Daniyalni padishah
Néboqadnesarning aldigha bashlap kirip,
padishahqa: —

«Men Yehudiy esirler ichidin aliylirining chüshige
tebir béreleydighan bir kishini taptim» — dédi.

26 Padishah Daniyal (Belteshasar depmu
atilidu)gha:

«Sen méning körgen chüshümni ayan qilip, uning-
gha tebir bérelemsen? — dédi.

27 Daniyal padishahning aldida turup shundaq
jawab berdi:

– I aliyliri, sili sorighan bu sirni danishmen, pir-ustaz, remchi-palchi we munejjimlar özlirige yéship bérelmeydu.

²⁸ Biraq ershte sirlarni ashkarilighuchi bir Xuda bar. U bolsa aliylirigha axirqi zamanning künliride néme ishlarning bolidighanliqini ayan qildi. Emdi özlirining chüshini, yeni aliyliri uxlawatqanda körgen ghayibane alametlerni éytip bérey: – □

²⁹ – I aliyliri, sili uxlashqa yatqanda kelgüsidiki ishlarni oylap yattila. Sirlarni birdinbir Ashkari-lighuchi özlirige yüz béridighan ishlarni körsetti.

³⁰ Manga kelsek, bu sirning manga ayan qilin'ghini méning bashqa jan igiliridin artuq hékmetke ige bolghanliqimdin emes, belki bu chüshning tebirini, shundaqla shah aliylirining köngülliridiki oylirini özlirige melum qilish üçündür.

³¹ – Ey aliyliri, sili ghayibane alamette özlirining aldilirida turghan gigant bir heykelni kördile. Bu heykel nahayiti gewdilik bolup, zor nur chaqnap turidighan heywetlik hem qorqunchluq idi.

³² Heykelning béshi ésil altundin, kökriki we qolliri kümüshtin, bel we saghriliri mistin,

³³ Yuta-pachiqi tömürdin, puti tömür bilen layning arilashmisidin yasalghan.

³⁴ Özliri uni körüwatqan chaghlirida, adem qoli bilen qézilmighan bir tash kélip heykelge urulup uning tömür bilen layning arilashmisidin yasalghan putini chéqiwetti.

□ **2:28 «aliyliri uxlawatqanda körgen ghayibane alametler...»**

– aramiy tilida: «sili kariwatta yatqanda kallilirida körgen ghayibane alametler..» déyilidu.

35 Uningdiki tömür, lay, mis, kumüş, altunlar shuan parche-parche qilinip, shamal ularni beeyni yazliq xamandiki topilarni uchurghandek, qayta héch tépilmighudek qilip uchuriwetti. Lékin héliqi tash yoghinap, pütkül jahanni qaplighan ghayet zor bir taghqa aylandi.

36 Körgen chüshliri mana shudur. Emdi biz özlrige bu chüshning menisini yéship bérimiz. □ ■

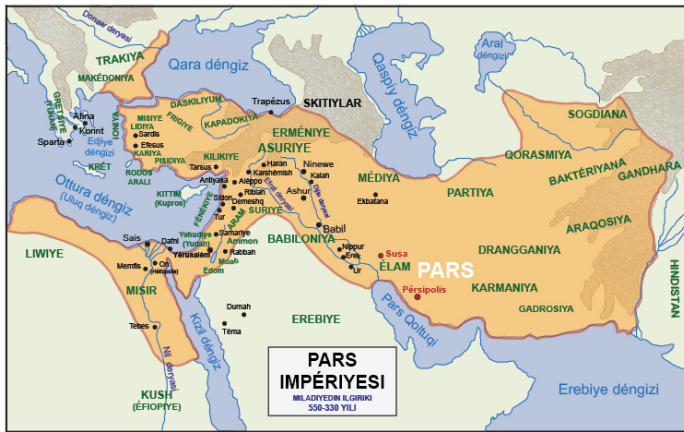
Babil impériyesi

37 Ey aliyliri, özlrige pütkül padishahlarning bir padishahi, ershtiki Xuda silige padishahliq, nopuz, küch we shöhret ata qildi.

38 Insan baliliri, haywanatlar, uchar-qanatlar meyli qeyerde tursun, Xuda ularni qollirigha tapshurup silini ularning hemmisige hakim qildi. Sili

□ **2:36** «Emdi biz özlrige bu chüshning menisini yéship bérimiz» — «biz» dégen bu söz shübhizki, Daniyalning özige we üç dostigha wakaliten söz qilghinini bildüridu. ■ **2:36** Dan.7

u heykelning altun bëshidursila.

Pars impériyesi

³⁹ Özliridin kéyin yene bir padishahliq kélidu. Lékin u silining padishahliqlirigha yetmeydu. Un- ingdin kéyin üçinchi bir padishahliq, yeni mis padishahliq kélip pütkül yer yüzige hakim bolidu.

Grétsiye (Yunan) impériyesi

40 Uningdin kéyinki tötinchi padishahliq bolsa tömürdek mustehkem bolidu. Tömür barliq bashqa nersilerni chéqiwétip boysundurghinidek, shuninggha oxshash bu tömür padishahliq öz aldinqi padishahlarning hemmisini ézip chéqiwétidu.

Rim impériyesi

41 Özliri körgendek tömür bilen séghiz layning arilashmisidin yasalghan put we barmaqlar bu padishahliqning bölünme bolup kétédighinini körsitidu. Biraq bu padishahliq tömürdek küchke ige bolidu, chünki sili körgendek, tömür bilen lay arilashqan.

42 Tömür bilen layning arilashmisidin yasalghan putning barmaqliri u padishahliqning bir qismining küchiyidighanliqini, bir qismining ajizlishidighanliqini körsitidu.

43 Özliri tömür bilen layning arilashqanliqini kördile. Bu u *padishahliqning hökümdarliri padishahliqning puqraliri* bilen ittapaqlashmaqchi bolghanliqini körsitidu. Lékin tömür lay bilen arilashmighandek, birliship kétélmeydu. □

□ **2:43 «padishahliqning puqraliri bilen...»** — aramiy tilida: «insanlarning nesli bilen...».

44 U *axirqi* padishahlar textte olturghan mezigilde, ershtiki Xuda yimirilmes bir padishahliq berpa qilidu. Bu padishahliq hergiz bashqa bir xelqqe ötmeydu; eksiche u bu bashqa padishahliqlarni üzül-késil gumran qilip, özi menggü mezmüt turidu. □ ■

45 Özliri adem qoli bilen qézilmighan bir tashning taghdin chiqqinini we uning heykeldiki tömür, mis, lay, kümüş, altunni chéqiwetkenlikini kördile. Shunga ulugh Xuda aliylirigha kelgüside yüz bérídighan ishlarni bildürgen. Körgen chüshliri choqum emelge ashidu, bérilgen tebir mutleq ishenchliktur. □ ■

Padishahning Daniyalgha in'am bérishi

46 Andin padishah Néboqadnesar özini yerge étip Daniyalgha sejde qildi we uninggha hediye béríp xushpuraq-isriq sélishni emr qildi.

47 Padishah uninggha:

— Derweqe, séning Xudaying ilahlar ichide eng ulugh Ilah, padishahlarning xojisi we sirlarni ashkarilighuchi iken, chünki sen bu sirni yeshting!
— dédi.

□ **2:44** «U *axirqi padishahlar*» — putning barmaqlirining padishahlargha wekillik qilidighanliqini kórsetse kérek. Bu bab we 7-bab toghruluq «qoshumche söz»imizni kórüng. ■ **2:44** Dan. 3:33; 4:31; 6:27; 7:14, 27; Mik. 4:7; Luqa 1:33 □ **2:45** «Özliri *adem qoli* bilen qézilmighan bir tashning taghdin chiqqinini we uning heykeldiki tömür, mis, lay, kümüş, altunni chéqiwetkenlikini kördile...» — bu babtiki bésharetler toghruluq «qoshumche söz»imizni kórüng. ■ **2:45** Yesh. 8:14; 28:16; Zeb. 118:22; Zek. 3:9; Mat. 21:42-44; Yuh. 3:31; 8:23

⁴⁸ Andin padishah Daniyalning mertiwisini yuqiri qilip, uningha nurghun ésil sowghatlarni teqdim qildi. U uni pütkül Babil ölkisige hakim bolushqa teyinlidi we uni Babildiki danishmen-eqildarlarning bash aqsaqili qildi.

⁴⁹ Daniyalning padishahtin telep qilishi bilen, padishah Shadrak, Mishak we Ebednégolarni Babil ölkisining memuriy ishlarini idare qilishqa teyinlidi. Daniyal özi orda xizmitide qaldi. □

3

Néboqadnesarning altun heykelge choqunushni emr qilishi

¹ Padishah Néboqadnesar altundin égziligi atmish gez, kengligi alte gez kélidighan bir heykel yasap, Babil ölkisining Dura tüzlenglikige ornatti. □

² Padishah barliq wezir, waliy, hakim, meslihetchi, xezinichi, sotchi, soraqchilarni shundaqla herqaysi ölkilerdiki bashqa emeldarlarning hemisini padishah Néboqadnesar ornatqan bu altun heykelni öz ilahigha atash murasimigha qatnishishqa perman chüshürdi.

³ Shuning bilen wezirler, waliylar, hakimlar, meslihetchiler, xezinichiler, sotchilar, soraqchilar,

□ **2:49** «Daniyal özi orda xizmitide qaldi» — aramiy tilida «Daniyal padishahning derwazisida turatti». Kona zamanlarda sheherning yaki ordining derwazisi bolsa, soraqchilar höküm chiqiridighan jay idi. □ **3:1** «égziligi atmish gez, kengligi alte gez...» — «gez» (yaki «jeynek») jeynektin qolning uchighiche bolghan ariliqtur, texminen 40-45 santimétr.

shundaqla herqaysi ölkilerdiki bashqa emeldarlarning hemmisi atash murasimigha jem boldi. Ular heykelning aldidida turdi.

⁴ Jakarchi yuqiri awaz bilen:

— Ey herqaysi el-yurt, herqaysi taipilerdin kelgenler, her xil tilda sözlishidighan qowmlar,

⁵ siler sunay, ney, qalun, lira, ziltar, bulman we bashqa herxil sazlarning awazini anglighan haman, yerge bash urup padishah Néboqadnesar ornatqan altun heykelge sejde qilinglar. □

⁶ Kimki bash urup sejde qilmisa, shuan dehshetlik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlinidu, — dep jakarlidi.

⁷ Shunga, sunay, ney, qalun, lira, ziltar, bulman we bashqa herxil sazlarning awazini anglighan haman herqaysi el-yurt, herqaysi taipilerdin kelgen, herxil tilda sözlishidighan qowm yerge bash urup Néboqadnesar ornatqan altun heykelge sejde qilishti.

Kaldiylerning üç buraderning üstidin erz qilishi

⁸ U chaghda, bezi kaldiyler aldigha chiqip Yehudiylar üstidin erz qildi.

⁹ Ular padishah Néboqadnesargha:

— I aliyliri, menggü yashighayla!

¹⁰ Aliyliri sunay, ney, qalun, lira, ziltar, bulman we bashqa herxil sazlarning awazini anglighan haman hemmeylen yerge bash urup altun heykelge sejde qilsun,

□ **3:5 «lira»** — lira bolsa töt tarliq bir xil saz. «bulman» — bulman bolsa bir xil püwlinidighan saz.

¹¹ shundaqla kimki yerge bash urup sejde qilmisa, u dehshetlik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlansun dep perman qilghanidila.

¹² Sili Babil ölkisining memuriy ishlerini bashqurushqa teyinligen birnechche Yehudiy, yeni Shadrak, Mishak, Ebednégolar bar; i aliyliri, bu ademler silige hörmetsizlik qiliwatidu. Ular padishahning ilahlirining ibaditide bolmidi yaki padishah ornatqan altun heykelgimu sejde qilmaydu, — dédi.

¹³ Shuni anglap padishah Néboqadnesar derghezep bolup, Shadrak, Mishak, Ebednégolarni öz aldigha keltürüşni emr qildi. Shuning bilen ular bu üçheylenni padishah aldigha epkeldi.

¹⁴ Néboqadnesar ulargha:

— Shadrak, Mishak, Ebeddnégo, siler rasttin méning ilahlirimning xizmitide bolmidinglarmu hem men ornatqan altun heykelge sejde qilmidinglarmu?

¹⁵ Hazir siler sunay, ney, qalun, lira, ziltar, bulman we bashqa herxil sazlarining awazini anghighan haman, men yasatqan heykelge sejde qilishqa teyyar tursanglar, yaxshi. Lékin sejde qilmisanglar, siler derhal dehshetlik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlinisiler. Shu chaghda qandaq ilah kélip silerni changgilimdin qutquzuwalidikin, qéni?! — dédi.

¹⁶ Shadrak, Mishak, Ebednégolar padishahqa jawaben:

— I Néboqadnesar, bu ishta biz özimizni aqlishimiz hajetsiz.

¹⁷ Biz sejde qilip kéliwatqan Xudayimiz bizni dehshetlik yalqunlap turghan xumdandin

qutquzalaydu; i aliyliri, U choqum özlirining ilkidin bizni qutquzidu.

18 Lékin bizni qutquzmighan teqdirdimu, aliylirige melum bolsunki, biz yenila ilahlirining xizmitide bolmaymiz we sili ornatqan altun heykelge sejde qilmaymiz, – dédi.

Üch dostning ölümge buyrulushi

19 Buni anglighan haman padishah Néboqadnesarning teri buzulup, Shadrak, Mishak, Ebednégolargha qattiq ghezeplendi. Shuning bilen ademlirige xumdanni adettikidin yette hesse qattiq qizitishni buyrudi.

20 U qoshunidiki eng qawul palwanlarga Shadrak, Mishak, Ebednégolarni baghlap, dehshetlik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlashni buyrudi.

21 Shuning bilen ular tonliri, ishtanliri, selliliri we bashqa libas kiyimliri sélinmighan halda baghlinip dehshetlik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlandi.

22 Padishahning emrining qattiqligi bilen xumdandiki ot intayin yalqunlap yénip turatti, shunglashqa xumdandin chiqiwatqan yalqun Shadrak, Mishak, Ebednégolarni kötürgen eskerlerni köydürüp tashlidi.

23 Shundaq qilip Shadrak, Mishak, Ebednégo üçeylen baghlaqliq halda dehshetlik yalqunlap turghan xumdan'gha chüshüp ketti.

24 Andin Néboqadnesar chöchügen halda ornidin chachrap turup, meslihetchi wezirliridin:

– Biz baghlap ot ichige tashlighinimiz üç adem emesmu? – dep soridi.

– Ular jawaben «Shundaq, i aliyliri! – dédi.

²⁵ Padishah jawaben:

– Mana, men töt ademning baghlaqsiz halda ot ichide erkin méngip yürüwatqinini körüwatimen'ghu, ular qilche köygendek emes; hemde tötinchi kishi ilahlarning ogghidek turidu! – dédi.

Ücheylenning xumdan otidin chiqishi we östürülüshi

²⁶ Shuning bilen Néboqadnesar dehshetlik yalqunlap turghan xumdanning aghzigha yéqin kélip:

– Shadrak, Mishak, Ebednégo! Hemmidin Aliy Ilahning qulliri, chiqinglar, mayaqqa kélinglar! – dep tovlidi. Shuning bilen Shadrak, Mishak we Ebednégo ottin chiqti.

²⁷ Barliq wezirler, waliylar, hakimlar we padishahning meslihetchi wezirliri yighilip kéliship bu üçeylen'ge tikiliship qarashiti; ularning qilche köygen yéri yoq idi, chach-saqallirimu köymigen, kiyim-kécheklirimu shu péti idi, üsti-béshidimu is-tütünning puriqi yoq idi.

²⁸ Néboqadnesar mundaq dédi:

– Shadrak, Mishak, Ebednégolarning Xudasigha shükür-sanalar bolghay! U Öz perishtisini ewetip, Özige tayan'ghan qullirini qutquziwaldi. Ular özlirining ilahidin bashqa héchqandaq ilahqa xizmet qilmasliq üçün we yaki bash urup sejde qilmasliq üçün, peqet öz Xudayimizningla

ibaditide bolimiz dep padishahning permanigha xilapliq qilip hayatini tewekkul qildi. □

²⁹ Emdi men shundaq perman chüshürimenki: Qaysi el-yurt bolsun, qaysi taipilerdin kelgen bolsun, qaysi tilda sözlishidighanlar bolsun, Shadrak, Mishak, Ebednégolarning Xudasigha qara chaplaydiken, pütün téni qiyma-chiyma qilinsun, öyliri hajetxanigha aylandurulsun! Chünki bundaq qutquzalaydighan bashqa ilah yoq.■

³⁰ Shuning bilen padishah Shadrak, Mishak, Ebednégo üçheylenni östürüp, Babil ölkiside yuqiri mensepke teyinlidi.

4

Néboqadnesarning ikkinchi chüshi toghruluq yazghan xéti

¹ «Menki padishah Néboqadnesardin yer yüzidiki herbir el-yurtqa, herqaysi taipilerge, herxil tillarda sözlishidighan qowmlargha aman-ésenlik éship-téship turghay!

² Hemmidin Aliy Xuda manga körsetken alametlerni we karametlerni jakarlashni layiq taptim.

³ Uning körsetken möjizilik alametliri némidégen ulugh! Uning karametliri némedégen qaltis! Uning padishahliqi pütmes-tügimestür, Uning hakimliqi dewrdin-dewrgiche dawamlishidu!■

□ **3:28** «... Padishahning permanigha xilapliq qilip hayatini tewekkul qildi» — aramiy tilida «... Padishahning permanigha xilapliq qilip tenlirini tewekkul qildi». ■ **3:29** Dan. 2:5 ■ **4:3** Zeb. 93:1, 2; Dan. 6:27

4 Menki Néboqadnesar öyümde bixaraman olturghinimda, ordamda bayashat turmush köchürivatqinimda,

5 méni intayin qorqitiwetken bir chüshni kördüm, ornumda yatqinimda béshimdiki oylar we kallamdiki ghayibane alametler méni alaqqade qildi.

6 Babildiki barliq danishmenlerni aldingha chaqirishqa perman bérip, ularning chüshümge tebir bérishini buyrudim.

7 Shuning bilen barliq remchi-palchi, pir-ustaz, kaldiyler we munejjimlar kélishti. Men chüshümni éytip berdim, lékin ular manga tebirini bérelmidi. □

8 Lékin axirda Daniyal kirdi (uning yene bir ismi Belteshasar bolup, méning ilahimning namigha asasen qoyulghan). Muqeddes ilahlarning rohi uningda iken. Men chüshümni éytip, uninggha:

9 — Ey palchilarning bashliqi Belteshasar, muqeddes ilahlarning rohi sende ikenlikini, sanga héchqandaq sir tes kelmeydighanliqini bildim, shunga méning körgen chüshümdiki ghayibane alametlerni chüshendürgeysen, shundaqla uninggha tebir bergeysen, — dédim. □

10 — Men ornumda yatqinimda kallamda mundaq ghayibane alametlerni kördüm: Mana, yer yüzining otturisida bir tüp derex bar iken; u tolimu égizmiş.

11 U barghanséri chong hem mezmüt ösüp, as-

□ 4:7 «bérelmidi» — yaki «bermidi». □ 4:9 «Ey palchilarning bashliqi Belteshasar, muqeddes ilahlarning rohi sende iken...» — bu padishahning köz-qarishi. Daniyal özi palche emes, elwette. Palchiliq Tewratta qe'tiy men'i qilnidu.

man'gha taqishiptu, u dunyaning chetlirigimu körünidiken.

¹² Uning yopurmaqliri chirayliq, méwisi intayin mol iken. Uningda pütkül dunyagha yetküdek ozuq bar iken. Uning astida daladiki haywanlar sayidashidiken, shaxlirida asmandiki ucharqanatlar makan qilidiken; méwisidin barliq et igilirimu ozuqlinidiken.

¹³ Ornumda yétip, kallamda körgen ghayibane alametlerni körüwatimen, mana, asmandin bir közetchi muekkel, yeni muqeddes bir perishte chüshüp, □

¹⁴ mundaq jakarlidi:

— «Derejni késip, shaxlirini qirqip, yopurmaqlirini we méwilirini qéqip chüshürüp chéchiwétinglar. Derej tüwidiki yawayi haywanlar uningdin yiraqlashsun, uning shaxliridiki qushlar tézip ketsun.

¹⁵ Yerde peqet kötükiniyla yiltizi bilen, mis we tömür bilen chemberlep, yumran ot-chöpler bilen bille dalada qaldurunglar. U asmandiki shebnemdin chiliq-chiliq höl bolup tursun. Uning nésiwisi otchöp yeydighan yawayi haywanlar bilen bille bolsun.

¹⁶ Ademiy eqlidin mehrum qilinip, uninggha yawayi haywanlarning eqli bérisun, shundaqla

□ **4:13** «...muqeddes **bir perishte chüshti**» — aramiy tilida «bir muqeddes bolghuchi chüshti».

shu halette «yette waqit» tursun.□

17 Dunyadiki jan igiliri Hemmidin Aliy Bolghuchining insnlarning padishahliqining hemmisini idare qilidighanliqi, shundaqla uning padishahliq hoquqini özi tallighan kishi (meyli u héchnémige erzimes adem bolsimu)ge béridighanliqini bilsun dep, bu höküm qarighuchi muekkellerning permani bilen, yeni muqeddes perishtilerning qarar buyruqi bilen belgilen'gendur».

18 – Men padishah Néboghadnesar mana shundaq chöshni kördüm. Ey Belteshasar, chüshümge tebir bergeysen. Padishahliqimdiki danishmenler ichide men üçün buninggha tebir béreleydighan birmu adem chiqmidi. Lékin sen tebir béreleysen, chünki eng muqeddes ilahlarning rohi sende iken.

19 Shuning bilen Belteshasar depmu atalghan Daniyal bir haza heyranliqta alaqqade boldi we chüsh toghrisida oylap tolimu biaram boldi.

Padishah: – Ey Belteshasar, bu chüsh we uning teberi séni alaqqade qilmisun, – dédi.

Belteshasar jawaben:

– I aliyliri, bu chüsh silidin nepretlen'genlerge bolsun, uning teberi özlirige emes, düshmenlirige

□ **4:16 «ademiý eqliidin mehrum qilinip»** — aramiý tilida «ademiý köngüldin mehrum qilinip». «yawayi haywanlarning eqli» — aramiý tilida «yawayi haywanlarning yüriki». «...shundaqla **shu halette «yette waqit» tursun»** — «yette waqit» muqeddes kitabda déyilgini boyiche, yette yilni bildüridu. Emma Babilliqlarning kaléndaridiki bir yil 360 kün bolghachqa, belkim 2520 kün bolushi kérek. Bu toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng.

chüshkey! □

²⁰⁻²¹ Barghanséri ösüp mezmüt bolghan, égizliki asman'gha taqishidighan, pütkül dunyagha körünidighan, yopurmaqliri chirayliq, méwisi intayin mol bolghan, pütkül dunyagha yetküdek ozuq bolidighan, sayisida yawayi haywanlar turidighan, shaxlirida uchar qushlar makan qilidighan derex bolsa, yeni sen körgen derex — del özliridur, i aliyliri!

— Chünki sili chong we mezmüt östila; silining heywetliri éship pelekke yetti; hökümranliqliri yer yüzining chetlirige yétip bardı.

²² — Chünki sili chong we mezmüt östila; silining heywetliri éship pelekke yetti; hökümranliqliri yer yüzining chetlirige yétip bardı.

²³ Aliyliri qarap turghan waqitlirida asmandin bir qarighuchi, yeni bir muqeddes perishte chüshüp: «Bu derexni késip, xarab qilinglar. Xalbuki, yerde kötükiniyla yiltizi bilen qaldururp, mis we tömür bilen chemberlep, yumran ot-chöpler bilen bille dalada qaldurunqlar. U asmandiki shebnemdin chiliq-chiliq höl bolup tursun. «Yette waqit» béshidin ötkiche uning nésiwisi ot-chöp yeydighan yawayi haywanlar bilen bille bolsun, — deptu.

²⁴ — I aliyliri, chüshlirining menisi mana shu — Bular bolsa Hemmidin Aliy Bolghuchining permani bilen xojam padishahning béshigha chüshidighan ishlar —

²⁵ Özliri kishiler arisidin heydiwétilip, yawayi haywanlar bilen bille yashaydila, kalilardek ot-

□ **4:19 «bir haza heyranliqta alaqqade boldı»** — aramiy tilida «birer saet heyranliqta alaqqade boldı».

chöp bilen ozuqlandurulidila, dalada asmandiki shebnemdin chiliq-chiliq höl bolup turidila. Taki sili Hemmidin Aliy Bolghuchining pütkül insan padishahliqini idare qilidighanliqini we Uning hoquqini Özi tallighan herqandaq kishige béridighanliqini bilip yetküche, yette waqit bashliridin ötidu. ■

²⁶ «Derehning kötikini yiltizi bilen yerde qaldurunglar» dep buyrulghaniken, özliri ershlarning hemmini idare qilidighanliqini bilip yetkendin kéyin padishahliqliri özlirige qayturulidu.

²⁷ Shunga i aliyliri, méning nesihitim silige layiq körülgey, gunahliridin qol üzgeyla, ishta heqqaniy bolghayla, qebihlikliridin toxtap kembeghellerge rehimdillik qilghayla. Shundaq qilghandila belkim dawamliq güllep yashnimamdila?

²⁸ Bu ishlarning hemmisi padishah Néboqadnesarning béshigha chüshti.

²⁹ On ikki aydin kéyin, u Babildiki padishahliq ordising ögziside seyle qiliwétip:

³⁰ – Qaranglar, men öz izzitim we shan-shöhritim namayan qilinsun dep, shahane ordamning jaylishishi üçün zor küchüm bilen yasighan heywetlik Babil shehiri mushu emesmu? – dédi.

³¹ Uning sözi aghzidin téxi üzülmeyla, asmandin bir awaz chüshüp:

– Ey padishah Néboqadnesar, bu söz sanga keldi: Padishahliq sendin élini.

³² Sen kishiler arisidin heydiwétip, yawayi haywanlar bilen bille makan qilisen we kalilardek ot-chöp yeysen; sen Hemmidin Aliy Bolghuchining insan padishahliqini idare qilidighanliqini we

Uning hoquqini Özi tallighan herqandaq kishige tutquzidighanliqini bilip yetküche yette waqit béshingdin ötüp kétidu — déyildi.

³³ Bu söz Néboqadnesarda shuan emelge ashti. U kishiler arisidin heydiwétilip, kalilardek ot-chöp yep, téni shebnemdin chiliq-chiliq höl bolup ketti. Uning chachliri Bürkütning peyliridek, tirnaqliri qushning tirnaqliridek ösüp ketti.

³⁴ Emdi shu künler toshqanda, men Néboqadnesar asman'gha köz tikip qariwidim, eqil-hoshum eslige keldi. Men Hemmidin Aliy Bolghuchigha hemdusana éytip, Menggü Hayat Turghuchini medhiyilep, hörmet eylidim.

Uning hakimliqi menggülük hakimliqtur;
Uning padishahliqi ewladtin-ewladqidur.

³⁵ Uning aldida yer yuzidiki barliq insanlar héchnéme hésablanmaydu;

Ershtiki qoshunlar we zémindiki insanlar arisida U néme qilishni xalisa shuni qilidu;

Uning qolini kim tosalisun yaki Uningdin «Néme qilisen?» dep sorashqa jür'et qilalisun?

³⁶ Shuanla eqil-hoshum eslige keldi; padishahliqimning shan-sheripi, izzitim, padishahliq heywemmu eslige keltürüldi. Meslihetchi wezirlirim we emir-ésilzadilirim méni izdep keldi. Padishahliqim mustehlemlendi; burunqidinmu zor heywige yéngibashtin ige boldum.

³⁷ Emdi menki Néboqadnesar ershtiki Padishahqa hemdusana oquymen, Uni téximu ulughlaymen we Uni izzetleymen:

— Uning qilghanliri heqtur,
Uning yolliri toghridur;

Uning tekebburluq yolida mangghanlarning heywisini chüshürüş qudriti bardur!».

5

Néboqadnesarning newrisi padishah Belshazarning ziyapiti

¹ Bir küni padishah Belshazar emir-ésilzadilerdin ming kishini tekliq qilip katta ziyapet bérip, ularning aldida sharab ichip, eysh-ishret keypini sürdi.

□

² Padishah Belshazar sharabni tétip körüp, özi, emir-ésilzadiliri, öz xotun-kénizekliring sharabni atisi Néboqadnesar Yérusalémdiki muqeddes ibadetxanidin oljigha alghan altun-kümüshtin yasalghan jam-qachilarda ichishige shu jam-qachilarni élip chiqishni buyrudi.

³ *Newkerler* derhal bérip Xudaning Yérusalémdiki muqeddes ibadetxanisidin élip kélín'gen altun jam-qachilarni élip chiqti; padishahning özi, emir-ésilzadiliri, uning xotunliri we kénizekliri ularda sharab ichti.

□ **5:1 «padishah Belshazar emir-ésilzadilerdin ming kishini tekliq qilip...»** — padishah Belshazar Néboqadnesarning newrisi idi. Emeliyette shu künlerde u «muawin impérateur» idi; atisi Nabonidus impérateur idi, lékin u adette Babilda turmaytti. «... **Ularning aldida sharab ichip, eysh-ishret keypini sürdi**» — bu babtiki 30-31-ayetlerdin qarighanda, shu chaghda Pars qoshunliri Babil shehirini alliqachan qorshiwalghanidi. Emdi Babillar némishqa ziyapet qilidu? Tarixshunaslarning tehliili boyiche Babil shehiri (a) intayin mustehkem, sépili égiz sheher; (e) uningda yirgirme yilliq ozuq-tülük toplan'ghanidi. Shunga padishah özini tolimu bixeter, dep qaraytti.

⁴ Ular sharab ichkech, altun, kümüş, mis, tömür, yaghash we tashlardan yasalgan butlarni med-hiyileshti.

⁵ Del shu peytte adem qolining besh barmiqi peyda bolup, chiraghdanning udulidiki ordining tam suwiqigha xet yézishqa bashlidi. Padishah xet yazghan qolning körün'gen qismini körüp, □

⁶ chirayi tatirip, könglide intayin alaqqade bolup ketti. Put-qolliri boshiship, putliri titrep ketti. □

⁷ Padishah qattiq warqirap, pir-ustazlar, kaldiyler we munejjimlarni chaqirishni buyrudi. Babildiki danishmenler kelgen haman padishah ulargha:

— Kimki tamdiki bu xetlerni oqup menisini manga dep bérelise, uninggha sösün renglik bir ton kiygüzülüp, boynigha altun zenjir ésilip, padishahliqta üçinchi mertiwé bérididu, — dédi. □

⁸ Padishahning danishmenlirining hemmisi ordigha hazir boldi; lékin ular ne xetlerni oquymaytti ne padishahqa menisini chüshendürüp bérelmeytti.

⁹ Belshazar téximu alaqqade bolup, chirayi téximu

□ **5:5 «... chiraghdanning udulidiki ordining tam suwiqigha xet yézishqa bashlidi»** — qiziq bir ish shuki, arxéologlar qazghan asar'etiqlerge asasen, Babil ordiliridiki tamlar üstige ularning eng ulugh ghelibe-muweppeqiyetliri süret we sözler bilen xatirilen'gen. Padishah ziyapet qilghanda, maxtinish üçün özining yéqindin buyanqi urushlardiki ghelibisini we muweppeqiyetlirini yorutush üçün, chiraghdan bu resimlarning uduligha qoyghuzulatti.

□ **5:6 «put-qolliri boshiship,...»** — aramiy tilida: «bel-saghrising boghum-ügiliri boshiship,...». Bu ish-weqe «Yesh.» 45:41tiki bésharetning bir emelge ashurulushi. «putliri **titrep ketti**» — aramiy tilida: «tizliri bir-birini qaqqili turdi». □ **5:7 «uninggha sösün renglik bir ton kiygüzülüp,...»** — qedimki zamanlarda sösün reng «shahane reng» dep hésablinatti.

tatirip ketti. Emir-ésilzadilermu qandaq qilishni bilelmey qaldi.

¹⁰ Padishah we emir-ésilzadilerning warqirashqan awazini anglighan xanish ziyapet zaligha kirip, padishahqa mundaq dédi:

— I aliyliri, menggü yashighayla! Alaqzade bolup ketmigeyla, chirayliri tatirap ketmige. □

¹¹ Padishahliqlirida bir kishi bar, uningda muqeddes ilahlarning rohi bar, atiliri texttiki waqtida, bu kishide yoruqluq, danaliq we eqil-paraset, yeni ilahlargha xas eqil-paraset namayan qilin'ghanidi. Atiliri Néboqadnesar, yeni padishah atiliri uni pütün remchi-palchilar, pir-ustazlar, kalidiyer we munejjimlarning béshi qilip teyinligen. ■

¹² Bu kishide alahide bir rohiy xususiyet, bilim, hékmet, chüshlerge tebir béreleydighan, tépishmaqlarni yésheleydighan we tügün-sirlarni achalaydighan qabiliyet bar idi. Shu kishining ismi Daniyal bolup, padishah uninggha Belteshasar depmu isim qoyghan. Shunga bu Daniyal chaqirtilsun, u choqum bu xetlarning menisini yéship béridu.

Daniyalning tamdiki xetning menisini chüshendürüshi

¹³ Shuning bilen Daniyal padishahning aldigha élip kélindi, padishah Daniyaldin:

□ **5:10** «...warqirashqan awazini anglighan xanish ziyapet zaligha kirip,...» — «xanish» mushu yerde Belshazarning anisi yaki chong anisi (Néboqadnesarning ayali) bolsa kérek. ■ **5:11** Dan. 2:47, 48

— Padishah atam Yehuda ölkisidin sürgün qilip kelgen Yehudiylar ichidiki héliqi Daniyal senmu? — dep soriwidi,

¹⁴ — Sen toghruluq xewirim bar, sende muqeddes ilahlarning rohi, shundaqla yoruqluq, danaliq we alahide eqil-paraset bar iken dep anglidim.

¹⁵ Emdi danishmenler we pir-ustazlarni tamdiki xetni oqup, menisini manga chüshendürüp bersun dep aldingha chaqirtip kélindi; lékin bu ishning sirini héchqaysisi yéship bérelmidi.

¹⁶ Biraq sen toghruluq anglighanmenki, sen sirlarni chüshendüreleydikensen we tügünlerni yésheleydikensen. Eger bu xetlerni oqup, menisini chüshendürüp béreliseng, sanga sösün renglik ton kiygüzülide, boynunggha altun zenjir ésilidu, padishahliqta üçinchi derijilik mertiwige érishisen, — dédi.

¹⁷ Daniyal padishahqa mundaq jawab berdi:

— Aliylirining in’amliri özliride qalsun, mukapatlirini bashqa kishige bergeyla. Emdilikte men aliylirigha bu xetni oqup, menisini chüshendürüp bérey.

¹⁸ — I aliyliri, Hemmidin Aliy Xuda atiliri Néboqadnesargha padishahliq, ulughluq, shan-sherep we heywet berdi.

¹⁹ Uninggha bérilgen ulughluqtin herqaysi el-yurt, herqaysi taipiler we herxil tilda sözlshidighan qowmlarning hemmisi uning aldida titrep qorqup turatti; u kimni xalisa shuni öltüretti, kimni xalisa shuni tirik qoyatti; kimni xalisa shuni mertiwilik qilatti, kimni xalisa shuni pes qilatti.

²⁰ Lékin u könglide tekebburliship, roh-qelbide

meghrurlinip mijezi tersaliship, padishahliq textidin chüshürülüp, izzitidin mehrum qilindi.

21 U kishiler arisidin heydiwétilip, uninggha yawayi haywanlarning eqli bérildi. U yawa éshekler bilen bille makanliship, kalilardek otchöp yégüzüldi, téni shebnemdin chiliq-chiliq hól bolup ketti, taki u Hemmidin Aliy Xudaning insan padishahliqini idare qilidighanliqini we U padishahliqning hoquqini Özi tallighan herqandaq kishige béridighanliqini bilip yetküche shu halette boldi. ■

22 Ey Belshazar, Néboqadnesarning oghli turup özliri bularning hemmisidin xewerliri bolsimu, lékin özlirini töwen qilmidila.

23 Eksiche tekebburliship ershtiki Rebge qarshi turdila. Sili Uning muqeddes ibadetxanisidin olja alghan jam-qachilarni élip kélip, özliri, emir-ésilzadiliri, öz xotunliri we kénizeklirimu ularda sharab ichtinglar andin körmeydighan, anglimaydighan we héchnémini chüshenmeydighan altun, kümüş, mis, tömür, yaghach we tashlardin yasalghan butlarni medhiyilidile. Halbuki, silining nepeslirini Öz qolida tutqan we silining barliq heriketlirini Öz ilkide tutqan Xudani ulughlimidila.

24 Shunga, Xuda bu qolning körün'gen qismini ewetip bu xetlerni yazdurdi.

25 Bu xetler: «Méné, méné, tekél, upharsin»

dégendin ibaret. □

²⁶ Buning chüshendürülüshi: — «Méné» — Xuda silining padishahliqlirining hésabini qilip, uni ayaghlashturdi.

²⁷ «Tekel» — sili tarazida tartiliwidila, kem chiqtila.

²⁸ «Peres» — padishahliqliri parchilinig, Médialiqlar bilen Parslarga tewe qilindi. □

²⁹ Shuning bilen Belshazar derhal newkerlirige emr qiliwidi, ular Daniyalga sösün renglik tonni kiydürüp, boynigha altun zenjirni ésip qoydi; u u toghruluq: «Padishahliq ichide üçinchi derijilik mertiwige ige bolsun» dep jakarlidi.

³⁰ Shu kéche kaldiylerning padishahi Belshazar öltürüldi.

³¹ Padishahliq bolsa Médialiq Dariusning qoligha ötti. U texminen atmish ikki yashta idi. □

□ **5:25 «Méné»** — «sanash» yaki «hésablash» dégen sözi bilen, «**tekel**» — «tarazida tartish» dégen sözi bilen, «**upharsin**» — «parchilinish» dégen sözi bilen ahangdash bolidu. Aramiy tilidin ibraniy tiligha terjime qilinsa «Bir mina, bir shekel, yérin mina» dégen bolidu. Mina we shekel ibraniylarning pul birlikliri idi. □ **5:28 «peres»** — «upharsin» dégen sözning birlik shekli (25-ayette «upharsin» köplük shekilde). «Peres» («upharsin») dégenlik «Pars» sözi bilen yiltzdash bolup, bu yerde ikki bisliq mene bildüridu. Uning padishahliqi hem parchilan'ghan hem Parslarga mensup bolidu, dégeni bildüridu. □ **5:31 «Padishahliq bolsa Médialiq Dariusning qoligha ötti»** — aramiy tilida «Médialiq Darius padishahliqni qobul qildi». Babil shehirining qandaq ishghal qilin'ghanliqi heqqidiki qiziq téma toghruluq «Yeremiya»diki «qoshumche söz»imizde, «Babil shehirining örüwétilishi toghruluq bésharetler» dégen bayanlirimizni körüng.

6

Daniyal shirlar öngüride

¹ Padishah Darius pütün padishahliqni idare qilish üçün bir yüz yigirme wezirni herqaysi yurtlarni bashqurushqa teyinleshni muwapiq kördi. □

² Buningdin bashqa u bu wezirlerni nazaret qilip, bu wezirlerning hésabini élish, shundaqla padishahning hoquq-menpeeti ziyan'gha uchrimisun dep Daniyal we bashqa ikki kishini nazaretilikke teyinlidi.

³ Daniyalda alahide bir rohiy xususiyet bar bolghachqa, u bashqa nazaretilerdin we wezirlerdin iqtidarliq chiqti. Shunga padishah uni pütkül padishahliqni idare qilishqa teyinlimekchi boldi.

⁴ Shuning bilen bashqa nazaretiler we wezirler uning padishahliqtiki memuriy ishleridin sewenlik izdidi. Lékin ular erz qilghudek héchqandaq bahane-seweb yaki sewenlik tapalmidi. Chünki Daniyal diyaretlik we ishenchlik bolup, uningdin qilche kemchilik yaki sewenlik chiqirmighanidi.

⁵ Shunga shu ademler özara:

— Daniyalning Xudasining qanunigha munasiwetlik ishleridin bashqa, uningdin eyibligüdek héchqandaq bahane tapalmaymiz, — déyishti.

□ **6:1 «Padishah Darius pütün padishahliqni idare qilish üçün...»** — mushu «Darius»ning kim ikenliki toghruluq alimlar arisida talash-tartish bar. Beziliri uni parsliq Qoresh, dep qaraydu. Lékin mushu yerde Darius «Médialiq» déyilidu we 31ge qarighanda, u Qoreshning qol astida idi («Médialiq Darius padishahliqni **qobul qildi**» déyilidu). Uning salahiyitini arxéologlar tetqiqatliiri bilen éniqlishi mumkin.

⁶ Shunga ular özara til biriktürup padishahning aldigha kirip:

— Padishah Darius aliyliri menggü yashighayla!

⁷ Aliylirining padishahliqidiki barliq nazaretchi, waliy, wezir, meslihetchi, hakim we emeldarlar birlikte meslihetleshtuq; herqandaq kishi ottuz kün ichide herqandaq ilahqa herqandaq dua-tilawet qilishqa we yaki herqandaq kishidin bir nerse tileshe ruxset bolmisun, i aliyliri, peqet silidinla tilishi ruxset bolsun dégen shahane yarliqning chüshürülüşini layiq körduq. Bu perman qet'iy bolsun, kimki bu perman'gha xilapliq qilsa, u shirlar öngkürige tashlansun! □

⁸ Emdi, i aliyliri bu permanni békitip chüshürgeyla, uning özgertilmesliki üçün yarliqnamige imza qoyghayla; chünki Média we Pars qanuni boyiche, perman chiqirilishi bilenla özgertishke bolmaydu, — dédi. ■

⁹ Shuning bilen Darius permanni békitip yarliqnamigha qol qoydi. □

¹⁰ Daniyal bu yarliqnamige imza qoyulghanliqini anglap, öyige qaytti. Uning öyining ögziside bir

□ **6:7** «Aliylirining padishahliqidiki barliq nazaretchi, waliy, wezir, meslihetchi, hakim we emeldarlar...» — ularning bu bayanidiki «barliq» dégen söz yalghanchiliq idi; chünki Daniyal uning ichide emes idi, elwette. ■ **6:8** Est. 1:9; 8:8

□ **6:9** «Shuning bilen Darius permanni békitip yarliqnamigha qol qoydi» — 9-ayetning toluq menisini békitish tes. Aramiy tilida «Shuning bilen Darius perman we yarliqnamige qol qoydi» déyilidu. Buninggha qarighanda, ikki yazma yarliq bolghan bolsa kérek. Pars ordisidiki qaide-nizamlardin anche xewirimiz bolmighachqa, néme üçün ikki yarliq kérek bolidighinini bilmeymiz.

balixana bolup, dérizisi Yérusalémgha qaraydighan bolup, ochuq turatti. U aditi boyiche dérizining al-dida tizlinip olturup, her küni üç qétim Xudagha dua-tilawet qilip shükür éytatti.■

¹¹ Lékin héliqi ademler bille kélip Daniyalning Xudagha dua we tilawet qiliwatqinini kördi.

¹² Andin ular birlikte padishahning aldigha bérip perman toghrisida gep échip:

— I aliyliri, özliri: Ottuz kün ichide özliridin bashqa herqandaq ilahdin yaki herqandaq insandin birer némini tiligen herqandaq kishi shirlar öngkürige tashlansun, dégen bir perman'gha imza qoyghan emesmu? — dep soridi.

Padishah: — Derweqe shundaq qildim, Média we Pars qanuni boyiche permanni özgertkili bolmaydu, — dédi.

¹³ Andin ular padishahqa jawaben:

— Yehudadin esir élip kelin'gen kishilerdin héliqi Daniyal, i aliyliri, silini we sili imza qoyghan permanni közge ilmaydu, belki her künde üç qétim öz dua-tilawitini qiliwatidu, — déyishti.

¹⁴ Buni anglighan padishah öz-özige kayip, köngül qoyup Daniyalni qutqushushqa amal tapmaqchi bolup, u kün patquche herxil qutquzush amali üstide izdinip yürdi.

¹⁵ Lékin axirda u kishiler yene özara til biriktürüp padishahning aldigha jem bolup uninggha:

— I aliyliri, özlirige melumki, Médialar we Parslarning qanuni del shuki, padishahning békitken herqandaq qarari yaki permanini özgertishke bolmaydu, — déyishti.

16 Shuning bilan padishahning emr qilishi bilan Daniyal tutup kelinip, shirlar öngkürige tashlandi. Padishah Daniyalga:

— Sen üzöldürmey ibadet qilidighan Xudaying séni qutquziwalidu! — dédi.

17 Bir tash élinip, öngkürning aghzi uning bilen étildi; Daniyalning ishlirigha héchkim arilashmisun dep uni padishah öz möhüri we uning emir-emeldarlirining möhürliri bilen möhürlidi.

18 Andin padishah ordigha qaytip kélip kéchini roza tutup ötküzdi; özining toqal-kénizekliridin héchqaysisini öz yénigha keltürmidi, u kéchiche uxliyalmidi. □

19 Tang étishi bilenla padishah ornidin turup, aldirap shirlar öngkürige bardı.

20 Padishah öngkürge yéqinliship azablan'ghan halda Daniyalni chaqirip:

— Ey Daniyal, Menggü Hayat Xudaning quli, sen üzülmes ibadet qilidighan Xudaying séni shirlardin qutquziwalmidimu? — dep towlidi.

21 Daniyal jawaben:

— I aliyliri, menggü yashighayla!

22 Xudayimning perishtisini ewetip shirlarning aghzini yumdurushi bilen ular manga héch ziyan-zexmet yetküzelmidi; chünki U mendin héchqandaq eyib körmidi. Aliylirining aldidimu men héchqandaq ziyan yetküzgüdek ish qilmidim, — dédi.

□ **6:18 «özining toqal-kénizekliridin héchqaysisini öz yénigha keltürmidi»** — yaki, «u héchqandaq köngül échishlarnimu qilmidi». «u kéchiche uxliyalmidi» — aramiy tilida «uning uyqusı qachti».

²³ Buni anglap padishah intayin xushal bolup, ademlirini Daniyalni öngkürdin élip chiqishni buyrudi. Shuning bilen ular Daniyalni öngkürdin élip chiqti. Uningdin qilche zéde-zexmet tapalmidi; chünki u Xudasigha tayan'ghanidi.

²⁴ Andin padishah buyruq chüshürdi, *newkerliri* Daniyalning üstidin shikayet qilghanlarning hemmisini tutup, ularni bala-chaqiliri we xotunliri bilen qoshup shirlar öngkürige tashliwetti. Ular öngkür tégige chüshüp bolmayla shirlar étilip kélip, ularning ustixanlirininimu chaynap qiyma-chiyma qiliwetti.

²⁵ Shu ishtin kéyin Darius padishah yer yüzide turuwatqan herqaysi el-yurt, hemme taipiler, her tilda sözlishidighan qowmlarning hemmisige mundaq pütük chüshürdi: —

«Hemminglargha amanliq éship-téship turghay!

²⁶ Men ushbu yarliqni chüshürimenki, padishahliqimdiki herbir yurttiki puqralar Daniyalning Xudasi aldida titrep qorqsun!

— Chünki U Menggü Hayat Xudatur,

Menggü mustehkem özgermestur,

Uning padishahliqi halak qilinmas,

Uning hakimiyiti ebedil'ebedgiche bolidu. □ ■

²⁷ U bala-qazadin qoghdaydu we qutquzidu,

U asmanlardimu, yer yüzidimu alamet-karametlerni yaritidu,

U Daniyalni shirlarning changgilidin qutquzdi».

²⁸ Daniyalning bolsa shu ishlardin kéyin Darius höküm sürgen mezgilde, shundaqla Pars

□ **6:26 «Uning hakimiyiti ebedil'ebedgiche bolidu»** — aramiy tilida «Uning hakimiyiti axirghiche bolidu». ■ **6:26** Dan. 2:44; 4:3; 7:14, 27; Luqa 1:33

padishahi Quresh höküm sürgen waqitlarda ishliri rawan yürüshti.

7

Daniyalning ghayibane alametlarni bayan qilghanliqi ... Töt zor mexluqni körüşh

¹ Belshazar Babilgha padishah bolghan birinchi yili Daniyal ornida yétip chüshide birnechche ghayibane alametlarni kördi. U chüshide körgenlirini mundaq yekünlep xatiriliwaldi: —

² Kéchide körgen ghayibane körünüshte menki Daniyal shuni kördümki, asmaning töt teripidin shamal chiqip, «Ulugh Déngiz» yüzige urulmaqta idi. □

³ Déngizdin shekilliri bir-birige oxshimaydighan töt zor mexluq chiqti. ■

⁴ Birinchi mexluq shirgha oxshaytti, lékin бүркүтning qaniti bar idi. Men uninggha qarap turghinimda, qanatliri yulundi; andin u yerdin kötürülüp, ikki puti yerge dessitilip ademdek turghuzulup, uninggha insaniy bir qelb bérildi. ■

⁵ Mana yene bir mexluq, yeni ikkinchisi éyiqqa oxshaytti. Uning bir teripi ikkinchi bir teripidin égzilitildi. Uning chishliri üç qowurghini chishlep turatti, bir awaz uninggha: «Ornungdin tur, göshni yéyishingche yewal!» — dédi.

⁶ Qarap turghinimda, mana yene bir mexluq peyda boldi. U yilpizgha oxshaytti, dümbiside

□ **7:2** «Ulugh Déngiz» — «Ottura Déngiz»ni körsetse kérek. ■ **7:3**
Dan. 2:37-45 ■ **7:4** Dan. 4:34

qushningkidek töt qaniti bar idi; uning béshi töt idi. Uningha hakimliq hoquqi bérildi.

⁷Uningdin kéyin kéchidiki ghayibane körünüşlerde qarap turghinimda, mana tötinchi bir mexluq peyda boldi. U intayin qorqunchluq, dehshetlik we ajayib küchlük idi. U yoghan tömür chishliri bilen owni chaynap ézip yutup, qalduqini putliri bilen dessep-cheyleytti. U aldingi barliq mexluqqa oxshimaytti; uning on münggüzi bar idi.

⁸Men bu münggüzlerni közitiwatqinimda, mana münggüzlerning arisidin yene bir kichik münggüz ösüp chiqti. Bu kichik münggüzning aldida eslidiki münggüzlerdin üchi yuluwétildi. Bu kichik münggüzning ademningkidek közi we chong sözleydighan aghzi bar idi.

Menggü hayat bolghuchini körüş

⁹Men qarap turghinimda, u yerge birnechche textning qoyulghanliqini kördüm; ularning biride, «Ezeldin Bar Bolghuchi» orun élip olturuptu. Uning kiyimliri qardek ap’aq, chachliri ap’aq qoza yungidek idi. Uning texti ot lawuldap turghan yalqunlar bolup, lawuldap köyüwatqan ot chaqlirining üstide idi. □

¹⁰Uning aldidin goya rawan éqip turghan deryadek ot yalquni lawuldap éqip turatti; Uning xizmitide turghuchilar tümen minglighan idi, Uning aldida yüz milyonlghan hazir turghuchilar

□ **7:9 «Ezeldin Bar Bolghuchi»** — eslide ibraniy tilida «Qedimki künlerdin tartip Bar Bolghuchi» — Yeni Xuda dégenliktur, elwette.

bar idi. Soraq bashlan'ghanliqi jakarlinip, desturlar échildi. □ ■

¹¹ Héliqi kichik münggüzning yoghan geplerni qiliwatqan awazidin diqqitim shuninggha tartilip qarap turattim. Qarap turghinimda, tötinchi mexluq öltürölüp, uning jesiti halak qilinip, otqa tashlap köydürülüşke tapshuruldi.

¹² Qalghan üç mexluq bolsa, hakimiyitidin mehrum qilindi, lékin ularning ömri yene bir mezigil uzartildi.

¹³ Kéhidiki ghayibane körünüşlerde mana, men goya Insan Oghligha oxshash bir zatning asmandiki bulutlar bilen kelginini kördüm. U «Ezeldin Bar Bolghuchi»ning yénigha bérip, uning aldigha hazir qilindi. ■

¹⁴ Her el-yurt, her taibe, her xil tilda sözlishidighan qowmlar uning xizmitide bolsun dep, seltenet, shöhret we padishahliq hoquqi uninggha bérildi. Uning selteniti menggü solashmas seltenettur, uning padishahliqi menggü halak qilinmas. ■

Ghayibane körünüşlerning teberi

¹⁵ Menki Daniyalning wujudum, dil-rohim bek biaramliqqa chömdi, kallamdiki ghayibane alametler méni intayin alaqqade qildi.

□ **7:10** «...tümen minglighan» — aramiy tilida: «... minglighan minglighan» yaki «minglighan ming» — démek, birnechche milyon. «Uning xizmitide turghuchilar tümen minglighan idi, uning aldida yüz milyonlighan hazir turghuchilar bar idi» — ayette közde tutulghan Xudaning xizmetchiliri perishtiler, elwette. «Weh.» 9:16ni körüng. ■ **7:10** Weh. 5:11; 20:12 ■ **7:13** Dan. 7:27; Zeb.2:6; Nah. 1:3; Mat. 24:30; 26:64; 1Tés. 4:17; Weh. 1:7 ■ **7:14** Dan. 2:44; Luqa 1:33

16 Men yéqin turghuchilardin birining aldigha bérip, bu ghayibane alametlarning heqiqiti toghruluq soridim. U manga tebir bérip chüshendürüp mundaq dédi: — □

17 «Bu töt zor mexluq kelgüside dunyada bash kötüridighan töt padishahni körsitidu.

18 Lékin Hemmidin Aliy Bolghuchining muqeddes bendiliri padishahliq hoquqini qobul qilidu, ular uninggha menggü igidarchiliq qilidu, ebédil'ebedgiche shundaq bolidu». □

19 Men bashqa üç mexluqqa oxshimaydighan tötinchi mexluq, yeni zor qorqunchluq, tömür chishliq, mis tirnaqliq, owni chaynap ézip yutup, andin qalduqlirini ayaghliri bilen dessep-cheyleydighan héliqi mexluq toghrisidiki heqiqetni,

20 shundaqla uning béshidiki on münggüzining we kéyin ösüp chiqqan kichik münggüz toghrisidiki heqiqetni téximu éniq bilmekchi boldum — uning, yeni héliqi kichikining aldida eslide bar bolghan bashqa üç münggüz yuluwétilgen, közliri we yoghan gep qilidighan aghzi bar bolup, ene bashqa münggüzlerge qarighanda téximu heywetlik idi.

21 Qarap turghinimda, u kichik münggüz Xudaning muqeddes bendiliri bilen jeng qilip ulardin üstünlükke igé boldi;

22 «Ezeldin Bar Bolghuchi» kelgende, höküm qilish

□ 7:16 «yéqin turghuchilar» — perishtiler bolsa kérek. □ 7:18 «... muqeddes bendiliri padishahliq hoquqini qobul qilidu» — qiziq bir yéri shuki, «padishahliq» dégen kimningki yaki qaysi padishahliq éytilmighan. Némishqa? Jawab choqum shuki, shu chaghda peqet birla padishahliq, yeni Xudaningki bolidu.

hoquqi Hemmidin Aliy Bolghuchining muqeddes bendilirige bérildi. Shuning bilen békitilgen waqti kélip, *Xudaning* muqeddes bendiliri padishahliq hoquqini ötküziwaldi. □

23 *Tebir bergüchi* chüshendürüp yene mundaq dédi:

—

«tötinchi mexluq kelgüsi dunyada bash kötüridighan tötinchi bir padishahliq bolup, u bashqa herqandaq padishahliqlargha oxshimaydu. U pütkül dunyani yutup, uni ayagh asti qilip, kukum-talqan qilidu. ■

24 On münggüz bolsa, bu padishahliqtin chiqidighan hökümraniq qilidighan on padishahni körsitidu. Kéyin yene bir padishah meydan'gha chiqidu, u ilgiriki padishahlargha oxshimaydu; u üç padishahni özige boysunduridu. ■

25 U Hemmidin Aliy Bolghuchigha qarshi kupurluq sözlerni qilidu hemde Hemmidin Aliy Bolghuchining muqeddes bendilirini halsizlanduridu. U kaléndarni, héyt-ayemlerni we muqeddes qanunlarni özgertiwétishni qestleydu. *Xudaning* muqeddes bendiliri «üch yérim waqit»

□ **7:22** «Shuning **bilen békitilgen waqti kélip, Xudaning muqeddes bendiliri padishahliq hoquqini ötküziwaldi**» — bashqa birxil terjimisi: «Shuning bilen békitilgen waqti kélip, Hemmidin Aliy Bolghuchining muqeddes bendiliri dep höküm chiqirildi».

■ **7:23** Dan. 2:40-44 ■ **7:24** Dan. 2:40-44

uning h k mranliqigha tapshurulidu. □ ■

²⁶ Andin Xudaning soti  chilidu, buning bilan uning idare qilish hoquqi tartiw linip, menggülük  z l-k sil yoqtilidu.

²⁷ L kin uning padishahliqining hoquqi, yeni dunyadiki herqaysi padishahliqlarning selteniti we sh hriti Hemmidin Aliy Bolghuchining muqeddes bendilirige, yeni Xudaning  z xelqige  tk z lidu. Uning padishahliqi menggü bir padishahliqtur, dunyadiki pütün hükümdarlar Uning xizmitide bolup uninggha itaet qilidu.■

²⁸ Bu ish mana mushu yergiche boldi. Menki Daniyal,  z oylirim özümni alaqqade qildi, chirayim tatarip ketti. Biraq bu ishni qelbimde p k p saqlidim.□

8

- **7:25 « ch y rim waqit»** — texminen « ch y rim yil»ni körsitidu. Sel toghriraq d sek, «bir waqit» («Daniyal» d gen qisimning bashqa yerliri bilen s lishturghanda) belkim Babilliqlarning ishlitidighan yili, yeni 360 k nl k waqitni k rsitishi mumkin. Shunga « ch y rim waqit», 1260 k nni körsitidu. Esliy aramiy til nusxisida, « ch y rim waqit», «bir waqit, ikki waqit we qoshumche y rim waqit» d gen shekilde ipadilen'gen. Babilliqlar bezi yillirigha qoshumche bir ayni «kebise ay» dep qatatti; «bir waqit, ikki waqit we qoshumche y rim waqit» d gen ibare qoshumche ayniq bolushining mumkinchilikini yoqqa chiqiridu. D mek, « ch y rim waqit» 1290 k n emes, belki 1260 k n bolidu. ■ **7:25** Dan. 9:27; 11:36; Mat. 24:15; Mar. 13:14; Luqa 21:20; 2T s. 2:3-4; Weh. 13:1-8 ■ **7:27** Dan. 2:44
- **7:28 «Bu ish mana mushu yergiche boldi...»** — 7-babtiki b sharetler toghrisida «qoshumche söz»imizni körüng.

Qochqar bilen téke heqqide ghayibane körünüş

¹ Padishah Belshazar textke olturup üçinchi yili, menki Daniyal ikkinchi bir ghayibane alametni kördüm. □

² Ghayibane körünüshte, özümni Élam ölkisidiki Shushan qel'eside kördüm. Körünüshte men Ulay chong östingi boyida idim.

³ Béshimni kötürüp qarisam, ikki münggüzi bar bir qochqarning chong östeng aldida turghanliqini kördüm. Uning münggüzi égiz bolup, bir münggüz yene biridin égiz idi; égizrek bolghan münggüz yene birsidin keyinrek ösüp chiqqanidi.

⁴ Men qochqarning gherb, shimal we jenub tereplerge üsüwatqinini kördüm. Héchqandaq haywan uninggha teng kélelmeytti we héchkim héchkimni uning changgilidin qutquzalmaytti. U néme qilishni xalisa, shuni qilatti, barghanséri heywetlik bolup kétiwatatti.

⁵ Men bu toghruluq oylawatattim, mana, gherb tereptin bir téke putliri yerge tegmigen halda pütün jahanni kézip yügürüp keldi. Uning ikki közi arisigha körünerlik chong bir münggüz ösüp chiqqanidi.

⁶ U men deslep körgen héliqi östeng boyida turghan ikki münggüzlük qochqargha qarap qehri bilen shiddetlik étildi.

⁷ Men uning qochqargha yéqin kélip, ghezep bilen qochqarni üsüp ikki münggüzini sunduriwetkenlikini kördüm. Qochqarning qarshiliq körsetküdek madari qalmighanidi, téke uni yerge

□ **8:1** «Padishah Belshazar textke olturup üçinchi yili...» — 8-bab, 1-ayettin bashlap kitabning qalghan qismining hemmisi aramiy tilida emes, ibraniy tilida yézilghan.

yiqitip, dessep-cheylidi, tékining changgilidin uni qutquziwalidighan adem chiqmidi.

⁸ Téke barghanséri heywetlik bolup ketti; lékin u xéli küchiyip bolghanda, chong münggüzi sunup chüshüp, eslidiki jayidin asmandiki töt shamalgha qarap turidighan, közge körünerlik töt münggüz ösüp chiqti.

⁹ Bu töt münggüzning ichidiki biridin yene bir münggüz ösüp chiqti. U kichik münggüz ösüp intayin heywetlik boldi, jenub, sherq tereplerge we «güzel zémin»gha qarap tesir küchini kéngeytti. □

¹⁰ U intayin heywetlik bolup, hetta samawiy qoshundikilerge hujum qilghudek derijige yetti, samawiy qoshundikilerdin we yultuzlardin bir-munchisini yerge tashlap, ularning üstige dessidi

¹¹ (u tolimu meghrurlinip, hetta samawiy qoshunning Serdari bilen teng bolmaqchi bolup, ibadetxanida Serdargha atap kündilik qurbanliq sunushni emeldin qaldurdi, hemde Serdarning ibadetxanisidiki «muqeddes jay»ni weyran qiliwetti. □

¹² Asiyliq tüpeylidin Xudaning xelqi we kündilik

□ **8:9 «güzel zémin»** — Qanaan zémini (Pelestin). Ibraniy tilida «güzellikning zémini» déyilidu. □ **8:11 «Kündilik qurbanliq»** —

Xudaning Musa peyghember arqiliq chüxurgen emri bilen ibadethanida her küni etigende we keqte bir qoza «köydürme qurbanliq» qilinixi kérek. Bu qurbanliqni bolsa Israil üqün eng asasiq qurbanliq dégili bolidu. «Serdarning ibadethanisi» — bu Perwerdigarning Yérusalémdiki ibadethanisini körsitidu, elwette. Muxu ibaridin «Samawiy qoxunning Serdari»ning «Perwerdigarning Perixtisi» ikenlikini körgili bolidu. «Perwerdigarning Perixtisi» Mesihning dunyagha kélixidin burunqi bir salahitidur. «Perwerdigarning Perixtisi» toghruluq baxqa izahatlimizni körüng.

qurbanliq chong münggüzge tapshurulidu). U heqiqetni ayagh asti qilidu; uning barliq ishliri nahayiti ongushluq boldi. □

¹³ Keynidin, bir muqeddes *perishtining* söz qilghanliqini anglidim, shuning bilen yene bir muqeddes *perishte* söz qilghan *perishtidin*:

— Ghayibane alamette körün'gen bu weqeler, yeni «weyran qilghuchi» asiqliq, kündilik qurbanliqning emeldin qaldurulushi, hemde muqeddes ibadetxanidiki «muqeddes jay»ning hem Xudaning xelqining ayagh asti qilinishi qanchilik waqit dawamlashidu? — dep sorighanliqini anglidim. □

¹⁴ Héliqi perishte manga jawaben:

— Bu ishlar ikki ming üç yüz kéche-kündüz dawamlashidu. Bu mezgildin keyin muqeddes ibadetxanidiki «muqeddes jay» pakizlinip eslige keltürüldü, — dédi. □

Perishte Jebrailning ghayibane alametni chüshendürüshi

□ **8:12** «Asiqliq» — bizningchä «Asiqliq» mushu yerde belkim «kichik münggüz» (yeni dejjal)ning asiqliqini körsetse kérek (13-ayetni körüng). Bu söz yene Xudaning Öz xelqining asiqliqinimu körsitixi mumkin. «Xudaning helki» — ibraniiy tilida «qoshun».

□ **8:13** «Ghayibane alamette körün'gen bu weqeler, yeni «weyran qilghuchi» asiqliq, kündilik qurbanliqning emeldin qaldurulushi» — bu «weyran qilghuchi» asiqliq bolsa del «Serdargha atap kündilik qoza qurbanliq sunushni emeldin qaldurush» (11-ayet) hemde uning ornigha intayin yirginchlik birxil but sélish. 9-bab, 26-27-ayet, 11bab -36-39-ayetnimu körüng).

□ **8:14** «pakizlinip eslige keltürüldü» — ibraniiy tilida «toghra qilinidu» yaki «heqqaniy qilinidu» dégen söz bilen ipadilinidu.

¹⁵ Bu ghayibane körünüshni körgendin keyin, menki Daniyal uning menisini oylawatqinimda, mana, aldimda ademning qiyapitide birsi peyda bolup öre turdi.

¹⁶ Ulay östingining otturisdin:

— Ey Jebrail, bu ademge ghayibane alametni chüshendürüp ber; — dégen bir ademning küchlük awazini anglidim. ■

¹⁷ *Jebrail* yénimgha keldi. Kelgende, men nahayiti qorqup kétip yerge yiqilip düm chüshtüm. U manga:

— Ey insan oghli, sen shuni chüshinishing kérekki, bu ghayibane alamet axir zaman toghrisidur, — dédi.

¹⁸ U gep qiliwatqanda men bihosh halda yerde düm yatattim. Lékin u manga shundaq bir yénik tégipla méni turghuzdi we manga mundaq dédi: —

¹⁹ «Men hazir sanga *Xudaning* ghezipi kelgen mezigilde keyinki ishlarning qandaq bolidighanliqini körsitip bérey. Chünki bu ghayibane alamet zamanlarning békitilgen axirqi nuqtisi toghrisidur.

²⁰ Sen körgen ikki münggüzlük qochqar Média bilen Pars padishahlirini körsitidu.

²¹ Yawa téke bolsa Grétsiye padishahliqi bolup, közining otturisdiki közge körünerlik münggüz bolsa, uning birinchi padishahidur. □

²² U münggüz sunup ketkendin keyin ornidin ösüp chiqqan héliqi töt münggüz bu elning töt padishahliqqa bölünidighanliqini körsitidu. Biraq

■ **8:16** Dan. 9:21; Luqa 1:26 □ **8:21** «Yawa téke bolsa Grétsiye padishahliqi bolup, ...» — ibraniy tilida «Yawa téke bolsa Grétsiye padishahi bolup, ...».

ularning küchi birinchi padishahliqqa yetmeydu.

²³ Bu padishahliqlarning axirqi mezigilide, asiyliq qilghuchilarning gunahi toshushi bilan tolimu nomussiz, chigish mesililerni bir terep qilalaydighan bir padishah meydan'gha chiqidu. □

²⁴ Uning küchi xéli zor bolidu, lékin emeliyette bu küch özlükidin chiqmaydu; u misli körülmigen weyranchiliqni keltürüp chiqiridu. Uning ishliri jezmen ongushluq bolup, némini xalisa shuni qilalaydu. U küchlüklerni we *Xudaning* muqeddes mömin xelqini yoqitidu.

²⁵ Öz ustatliqi bilen uning nazariti astida herqandaq hiyle-mikirlik xéli ronaq tapidu. U könglide tekebburliship özini chong tutidu; bashqilarning özlirini bixeter hés qilghan waqtidin paydilinip tuyuqsiz zerb qilip nurghun kishilerni halak qilidu; u hetta ochuqtin ochuq «Emirlarning Emiri»ge qarshi chiqidu. Lékin u axirda insanlarning qolisiz halak qilinidu.

²⁶ Sanga ayan qilin'ghan, axshamdin etigen'giche dawamlashqan bu ghayibane alamet emelge ashmay qalmaydu. Lékin sen uni waqtinche mexpiy tut. Chünki u köp künler kéyinki kelgüsi heqqidur».

²⁷ Menki Daniyal maghdurumdin qélip, birnechche kün aghrip yétip qaldim. Kéyin ornumdin turup yenila padishahning ishlirida boldum. Lékin bu ghayibane alamet könglümni parakende qiliwetkenidi. Uning menisini

□ **8:23 «chigish mesililerni bir terep qilalaydighan bir padishah...»** — bashqa birxil terjimisi: «xéli süyqestchi bir padishah ...».

yésheleydighan adem yoq idi. □

9

Daniyalning öz xelqige dua qilishi

¹ Médialiq Ahashwéroshning oghli Dariusning birinchi yilida (u kaldiymlarning zéminigha padishah qilindi) □

² Yeni textke olturghan birinchi yili menki Daniyal muqeddes yazmilarni oqushum bilen Perwerdigarning Yeremiya peyghemberge yetküzgen kalam-béshariti boyiche, Yérusalémning xarab bolidighan jaza mezgili yetmish yil ikenlikini chüshinip yettim. ■

³ Shuning üçhün men Reb Xudayimgha roza tutup, böz rextke yöginip, kül-topida olturup, uninggha yélinip dua-tilawet qilish bilen izdinishke bel baghlidim.

⁴ Men Perwerdigar Xudayimgha dua qilip, guhnahlirimizni iqrar qilip mundaq dédim:

— «Ah Reb, i Séni Öz emrliringge itaet qilghuchilargha wede-ehdengde wapadar bolup, özgermes méhringni üzlüksiz körsetküchi ulugh, sürlük Tengrim!■

□ **8:27** «Uning (**ghayibane alametning**) **menisini yésheleydighan adem yoq idi**» — 8-babtiki bésharetler toghrisida «qoshumche söz»imizni körüng. □ **9:1** «**kaldiymlarning zémini**» — Babil zéminini körsitidu. «...padishah qilindi» — Bu ibare belkim Dariusning Pars impérotori Qoreshning astidiki bir padishah ikenlikini körsitidu. U pütkül Pars üstige impérotor emes idi. ■ **9:2** Yer. 25:11, 12; 27:7; 29:10 ■ **9:4** Qan. 7:9

⁵ Biz gunah sadir qilduq, qebihlik qilduq; rezillik bilen Séning emr-hökümliringdin waz kéchip, Sanga asiyliq qilduq, ■

⁶ Shundaqla Séning naming bilen padishahlirimiz, emirlirimiz, ata-bowilirimiz we pütkül zémindiki xelqqa söz-kalamingni yeküzgen qulliring bolghan peyghemberlerge zadi qulaq salmiduq.

⁷ I Reb, heqqaniyet Sendila tépilidu, lékin Sanga asiyliq we wapasizliq qilghanliqimiz tüpeylidin, bizge, yeni Yehudalargha, Yérusalémdikilerge we barliq Israillargha, yéqinda bolsun, yiraqta bolsun, Sen bizlerni sürgünlükke heydiwetken barliq yurtlarda bolsun, peqet бүгүnkidek yüzimizni kötürelmigüdek shermendilikla qaldi.

⁸ I Reb, bizge, yeni padishahlirimizgha, emirlirimizge we ata-bowilirimizghimu yüzimizni kötürelmigüdek shermendilik qaldi; chünki biz Séning aldingda gunah sadir qilduq.

⁹ I Reb Xudayimiz, biz Sanga asiyliq qilghan bol-saqmu, Sendin yenila rehimdillik we meghpiret-kechürümler tépilidu. □ ■

¹⁰ Biz Sen Perwerdigar Xudayimizning awazigha qulaq salmay, qulliring bolghan peyghemberler arqiliq aldimizgha qoyghan qanun-hökümliringde héch mangmiduq.

¹¹ Pütkül Israil Séning Tewrat-qanununggha

■ 9:5 Zeb. 106:6; Yesh. 64:4, 5, 6 □ 9:9 «I Reb Xudayimiz, biz Sanga asiyliq qilghan bolsaqmu, Sendin yenila rehimdillik we meghpiret-kechürümler tépilidu» — yaki «Reb Xudayimizda rehimdillik we meghpiret-kechürümler bardur; chünki biz Uning aldida gunah sadir qilduq» (démek, Xuda bizge rehimdillik körsetmigen bolsa, biz baldurla yoqitilattuq). ■ 9:9 Zeb. 130:3-8; Yigh. 3:22

xilapliq qilip, awazinggha qulaq salmay Séningdin yüz öridi. Derweqe, Séning qulung Musagha chüshürülgen Tewrat-qanunida pütülgen lenet hemde uning qesemyadidiki jazalar üstimizge yaghduruldi; chünki biz Séning aldingda gunah sadir qilduq.■

¹² Sen Özüng bizge we üstimizdin hökümdarliq qilghuchimizgha qarita dégenliringge emel qilip bizge zor éghir külpetni keltürdüg; chünki Yérusalémda qilin'ghan ishlar asman astidiki herqandaq bashqa yurtta ezeldin qilin'ghan emes!

¹³ Musagha tapilan'ghan Tewrat-qanunida pütülgendek, bu pütün külpet bizge chüshürülgen bolsimu, i Perwerdigar Xudayimiz, lékin biz qebihliklirimizdin qol üzüp, heqiqitingni chüshinip yétidighan qilghaysen dep téxiche Sendin iltipatingni ötünmiduq.

¹⁴ Derweqe Sen Perwerdigar shu külpetni teyyarlap saqlap, bizning üstimizge chüshürdüg; chünki Sen Perwerdigar Xudayimiz, barliq qilghan ishliringda adil bolup kelding; biraq awazinggha qulaq salmiduq.

¹⁵ Emdi, Öz küchlük qolung bilen xelqingni Misirdin élip chiqting, shunglashqa bügünkidek Özüngge nam-shöhret tikliding, i Reb Xudayimiz, — biz gunah sadir qilduq, biz rezillik qilduq! ■

¹⁶ Ötünimen, i Reb, pütkül heqqaniyliqinggha uyghun, Yérusalém shehiringge, yeni muqeddes téghinggha bolghan qehr-ghezipingni toxtatqay-

■ **9:11** Law. 26:14-45; Qan. 27:15-26; 28:15-68; 29:20; 30:17-20; 31:17, 18; 32:19-25; Yigh. 2:17 ■ **9:15** Mis. 32:11; Zeb. 105:7; 106:47

sen! Chünki bizning ötküzgen gunahlimiz we atabowilirimizning qilghan qebihliklirining wejidin, Yérusalém we xelqing barliq etraptilirimizning haqaret obyékti bolup qalduq.

¹⁷ Emdi i Xudayimiz, qulungning dua we teleplirige qulaq salghaysen, Özüng üçün weyran qilin'ghan muqeddes jayingni jamalingni körsitip yorutqaysen. □

¹⁸ I Xudayim, qulaq sélip anglighaysen! Bizning we Séning naming bilen atalghan sheherning béshigha kelgen külpetlerge nezer salghaysen! Bizning Sanga iltija qilghinimiz özimizning qandaqtur heqqaniy ish qilghanliqimizdin emes, belki Séning zor rehimdilliqliringgha tayan'ghanliqimiz sewibidindur.

¹⁹ I Reb, anglighaysen! I Reb, kechürgeysen! Qulaq sélip anglap amal qilghaysen! Özüngning namshöhriting üçün emdi texir qilmighaysen! Chünki Séning bu shehiring we bu xelqing Öz naming asasida atalghanidi!».□

Jebrailning béshareet bérishi we chüshendürüshi

²⁰ Men duayimni dawamlashturup, özüm we xelqim Israilning gunahlrini iqrar qilip hemde Xudayimning muqeddes téghi üçün Perwerdigar Xudayimgha yélinip,

²¹ téxi dua qiliwatqinimda, deslepte munga ghayibane alamette körün'gen Jebrail dégen zat

□ **9:17** «qulaq salghaysen, Özüng üçün ... yorutqaysen» — ibraniy tilida «Rebning sewebi üçün ... yorutqaysen». □ **9:19**

«Özüngning nam-shöhriting üçün emdi texir qilmighaysen!» — ibraniy tilida «Özüning sewebing üçün emdi texir qilmighaysen!».

yénimgha kélip manga qolini tegküzdi. Men shu chaghda tolimu charchap ketkenidim. U kechlik qurbanliq sunush waqti idi. □

22 Jebrail manga eqil béríp mundaq dédi: —

«I Daniyal, men séni yorutup, ishlarni chongqur chüshineleydighan qilishqa keldim.

23 Sen Xudagha iltija qilishqa bashlashing bilenla, jawab-kalam bérildi; sen intayin söyülgen adem bolghachqa, men sanga uning jawab-kalamini yetküzgili keldim. Emdi bu jawab-kalam üstide puxta oylan'ghin, ghayibane körünüşni köngül qoyup chüshen'gin:

24 — «*Xuda* teripidin «yetmish hesse «yette waqit»» séning xelqing bilen muqeddes shehiring üstige békitilgen. Bu waqitlar itaetsizliklerni tizginlesh, gunahlarni tügitish, qebihlik üçün kafaret keltürüş, menggülik heqqaniyliqni üstün orun'gha qoyush, bu ghayibane alamet bilen peyghemberlerning söz-kalamlrini emelge ashurush hemde muqeddes ibadetxanidiki «eng muqeddes jay» yéngibashtin mesihlinish üçün

□ 9:21 «...Jebrail dégen zat yénimgha kélip manga qolini tegküzdi. Men shu chaghda tolimu charchap ketkenidim» — buning yene birxil terjimisi: — «...Jebrail dégen zat tézla uchup kélip, manga qol tegküzdi». Esli tékistni chüshinish birqeder tes.

békitilgundur. □

25 Shuni bilishing we chüshinishing kérekki, Yérusalémni yéngibashtin eslige keltürüp bina qilish buyruqi jakarlan'ghandin tartip, Mesih dégen emir meydan'gha chiqquche yette hesse «yette waqit» qoshulghan atmish ikki hesse «yette waqit» ötidu. Yérusalém shehiri yéngibashtin bina qilinip, meydan-kochilar we sépil-istihkam barliqqa keltürüldü, emma bu biseremjan

□ **9:24 «qebihlik üçün kafaret keltürüş»** — «gunahlarni yépip kechürüm teminlesh» dégenliktur. «Law.» 4-bab we izahatni körüng. **«peyghemberlarning söz-kamliri»** — mushu yerde ibraniiy tilida «peyghemberler» dégen söz bilen ipadilinidu. **«muqeddes ibadetxanidiki «eng muqeddes jay» yéngibashtin mesihlinish»** — «mesihlinish» yaki «muqeddes qilinish», Musa peyghemberge bérilgen muqeddes qanun'gha asasen, «muqeddes puraqliq may» sürülüş bilen qilinidu («Mis.» 26:9-10ni körüng). Bu uqum ibraniiy tilida ««mesih» qilinish» dégen söz bilen ipadilinidu. Buning bashqa birxil terjimisi: «Eng Muqeddes Bolghuchini mesih qilish» — démek, Qutquzghuchi-Mesihni mesih qilish. «...«yetmish hesse «yette waqit»» séning xelqing bilen muqeddes shehiring üstige békitilgen... .. hemde muqeddes ibadetxanidiki «eng muqeddes jay» yéngibashtin mesihlinish üçün békitilgundur» — bu ulugh bésharet we 25-27-ayetlerdiki bésharetlerning tepsilatliiri toghrisida «qoshumche söz»imizni körüng.

künlerde bolidu. □ ■

²⁶ Bu atmish ikki «yette waqit» mezgili ötkendin kéyin Mesih üzüp tashlinidu, uningda héchnerse qalmaydu. Kelgüside bolidighan emirning xelqi bu sheher bilen muqeddes ibadetxanini gum-ran qilidu. Bu aqiwet kelkündek bésip kélidu; axirighiche jengler dawamlashidu; u yerde bolidighan weyranchiliqlar békitilgendur. □ ■

²⁷ U *emir Xudaning* xelqining köp qismi bilen axirqi bir «yette waqit»ta bir *dostluq* ehdisni takamul qilidu, lékin bu «yette waqit»ning yérimigha

□ **9:25 «... Yérusalémni yéngibashtin eslige keltürüp bina qilish buyruqi jakarlan'ghandin tartip, Mesih dégen emir meydan'gha chiqquche yette hesse «yette waqit» qoshulghan atmish ikki hesse «yette waqit» ötidu»** — qisqiche: — «bir waqit», yuqirdiki tehlilge asasen 360 kün bolsa, «yette hesse yette waqit» (49 waqit) we «atmish ikkining yette hessisi», (434 waqit), jemi bolup «483 waqit», yeni «Yérusalémni qaytidin bina qilishtiki perman»din «Qutquzghuchi-Mesihning meydan'gha chiqishi»ghiche 173880 kün (texminen 476 yil) bolidu. Tarixiy tetqiqatqa asasen, «Yérusalémni qaytidin bina qilishtiki perman»ning chüshürülüshi miladiyedin ilgiriki 445-yili yaki 444-yili idi, undaqa «Mesih dégen Emirning meydan'gha chiqishi» miladiye 32-yili yaki 33-yili bolushi kérek. Kitabxan bu pakitlardin Qutquzghuchi-Mesihning kim ikenlikini bileleydu. «Qoshumche söz»imiznimu körüng. «**Yérusalém shehiri yéngibashtin bina qilinip, meydan-kochilar we sépil-istihkam barliqqa keltürüldü...**» — «sépil-istihkam» dégen söz ibranij tilidiki «xaruts» dégen sözning terjimisi bolushi natayin; choqum birxil istihkamni körsitidu. «Kochilar» ichidiki, «xaruts» belkim sirtiki bir nersini körsitidu. ■ **9:25** Neh. 2:2-8; Luqa 19:35-44 □ **9:26 «Mesih üzüp tashlinidu»** — (yaki «Mesih késiwétilidu») — mushu ibare ibranij tilida adette «öltürüldü» dep ipadileydu. «uningda héchnerse qalmaydu» — yaki, «uning (Mesih-qutquzghuchining) öltürülüshi özi üçün emestur». ■ **9:26** Luqa 19:41-44

kelgende, u *ibadetxanidiki* qurbanliq we ashliq hediylerni sunushni emeldin qalduridu. U chaghda «weyran qilghuchi yirginchlik nomussizliq» *muqeddes ibadetxanining* eng égiz jayigha qoyulidu. Taki balayi'apet, *yeni Xuda* békitken külpet weyran qilghuchi kishining béshigha yaghdurulghuche shu yerde turidu».■

10

Tigris, yeni «Dijle» deryasi boyida körgen ghayibane körünüsh

¹ Qoresh Parsqa seltenet qilghan üçinchi yili, Daniyal (yene bir ismi Belteshasar bolghan)gha bir xewer wehiy qilindi. U xewer ishenchlik tur — lékin nahayiti qattiq jeng judunliri toghrisidur. Daniyal bu xewerni chüshendi we ghayibane alamet toghrisida chüshenchige ige boldi.□

² U chaghda menki Daniyal toluq üç hepte ah-zar kötürüp matem tuttum. □

³ Üch heptigiche héchqandaq nazu-német yémidim, gösh yémidim, sharab ichmidim we ténimge puraqliq may sürmidim. □

■ **9:27** Yesh. 28:15, 18; Mat. 24:15; Mar. 13:14; Luqa 21:20; 2Tés. 2:3-4 □ **10:1** «lékin nahayiti qattiq jeng judunliri toghrisidur» — yaki «lékin nahayiti qattiq sinashlar toghrisidur».

□ **10:2** «toluq üç hepte ah-zar kötürüp matem tuttum» — ibraniy tilida «toluq üç hepte... matem qildim» — bu melum bir ölgüchi uruq-tughqini üçün emes, belki Israil xelqining ölük rohiy halitige bolghan matem, elwette. □ **10:3** «ténimge puraqliq may sürmidim» — ibraniy tilida «özümni mesih qilmidim».

⁴ Birinchi aynning yigirme tötinchi küni, men ulugh derya, yeni Dijle deryasining boyida turup, ■

⁵ béshimni kötürüp közümnü asman'gha tiktim, kanap kiyip, bélige Ufazdiki sap altun kemer baghlighan bir ademni kördüm. ■

⁶ Uning téni sériq yaquttek julalinip, yüzliri chaqmaqtek yaltirlap, közliri yénip turghan ottek chaqnaytti; uning put-qolliri parqirap turidighan mistek walildaytti; awazi zor bir top ademning awazidek jaranglaytti.

⁷ Ghayibane körünüşni yalghuz menki Daniyalla kördüm, yénimdikiler alametni körmigenidi. Emma zor bir wehime ularni bésip, intayin titrep kétishti, mökünüwalghudek yerni izdep qéchip ketti.

⁸ U yerde özüm yalghuz qélip bu karamet ghayibane körünüşni kördüm. Qilche maghdurum qalmidi, chirayim qattiq özgirip ölük ademdek bolup qaldim, put-qollirimda bir'azmu maghdur qalmidi. □ ■

⁹ Lékin uning awazini anglidim. Uning awazini anglighan haman yerge yiqilip düm chüshtüm, hoshumdin kettim.

¹⁰ Mana, tuyuqsiz bir qol manga tegdi, méni shuan yölep yerge töt putluq qilip turghuzdi.

¹¹ Shu zat manga:

— Ey Daniyal, intayin söyülgen adem! Sözlirimni köngül qoyup anglap chüshen'gin, öre turghin! Chünki men séning yéningha ewetildim, — dédi. U bu sözni qilishi bilen, men titrigen halda or-

■ 10:4 Yar. 2:14 ■ 10:5 Weh. 1:13, 14, 15 □ 10:8 «chirayim qattiq özgirip ...» — ibraniy tilida «shan-sheripim qattiq özgirip ...» yaki «chirayliqliqim qattiq özgirip ...». ■ 10:8 Dan. 7:28

numdin turdum.

¹² Shuning bilan u manga mundaq dédi:

— «Ey Daniyal, qorqma; chünki sen Xudayingning aldida chüshinishke érishishke, özüngni töwen tutushqa köngül qoyghan birinchi künden buyan séning dua-tilawiting ijabet qilindi; éytqanliring üçhün men yéninggha ewetildim. □

¹³ Lékin, «Pars padishahliqining emiri» manga qarshi chiqip yolumni yigirme bir kün tosuwaldi. Men Pars padishahlirining yénida özüm yalghuz qalghachqa, bash emirlerdin biri Mikail manga

□ **10:12 «... sen Xudayingning aldida chüshinishke érishishke... köngül qoyghan»** — bu yerdiki «chüshinish» némini körsitidu? Yeremiya peyghemberge yetküzülgen «Yérusalémning xarab bolidighan jaza mezigilining waqti 70 yil» toshay dégen waqitta Daniyal dua qilishqa bashlidi. Daniyalning arzu-istiki shuki, 70 yilning toshushi bilan, Xudaning selteniti derhal peyda bolsun dégenlikтин ibaret idi. Lékin 7-, 8- we 9-babtiki ghayibane alametler uninggha, az dégendimu yene 70 «yette waqit»ning ötüshi kéreklikini körsетен. Shu ishlar uning déginidek: «Daniyalning könglini parakende qiliwetti. Uning menisini yésheydighan adem yoq idi». Shuning bilan u ümidsizlenmey, bu uzun waqittiki «kéchiktürüş»ni chüshinish üçhün köngül qoyidu. 10-babtiki ghayibane alamette bolsa, bu waqitning yenila hem uzun hem japaliq ikenliki körsitilidu. Shuning bilan, bu xewerni qobul qilish üçhün u gheyretlik, maghdurluq bolushi kérek.

yardem qilghili keldi. □

¹⁴ Men sanga axirqi zamanlarda xelqingning béshigha kélidighan ishlarni chüshendürgili keldim. Chünki bu ghayibane alamet köp künler kényinki kelgüsi toghrisididur».

¹⁵ U manga bu gepni qiliwatqanda, peqetla yerge qarghinimche zuwan sürelmey turup qaldim.

¹⁶ Mana, goya ademge oxshaydighan birsi qolini uzitip lewlirimni silap qoywidi, men aghzimni échip aldimda turghuchigha:

— Teqsir, bu ghayibane körünüshtin ich-ichimdin azablinimen, maghdurumdin kettim.

¹⁷ Teqsirimning kemine qulliri qandaqmu sili teqsirim bilen sözlishishke pétinalayttim? Chünki hazirla maghdurum tügep, nepesim üzülidu, — dédim.

¹⁸ Andin goya ademge oxshaydighan biri méni yene bir qétim silap, maghdur kirküzdi

¹⁹ we:

□ **10:13** «Pars **padishahliqining emiri**» — belkim intayin küchlük birxil jin bolup, Pars rayonlirida Sheytanning pilanlirini beja qilghuchi bolushi mumkin. «Pars **padishahlirining yénida özüm yalghuz qalghachqa..**» — bu sözler mushu perishtining wezipisining shu padishahlarning qilmaqchi bolghan yamanliqini tosush yaki bolmisa, ulargha yaxshi terepke yüzlinishke tesir yetküzüshtin ibaret bolghanliqini körsetse kérek. «**men Pars padishahlirining yénida özüm yalghuz qalghachqa, bash emirlerdin biri Mikail manga yardem qilghili keldi**» — bashqa birxil terjimisi: — «lékin bash emirlerdin biri Mikail manga yardem qilghili keldi. Men uni Pars padishahlirining ishlirini bir terep qilishqa qaldurdum». «**bash emirler**» — mushu yerde Xudaning yuqiri mertiwilik perishtilirini körsetse kérek («Yeh.» 9-ayetni körüng).

— I intayin söyülgen adem, qorqma! Sanga aman-xatirjemlik bolghay. Gheyretlik bol, emdi gheyretlik bol! — dédi.

U shu sözni déyishi bilenla manga téximu maghdur kirdi. Men:

— Teqsir yene söz qilghayla, chünki sili manga maghdur kirgüzdila, — dédim.

²⁰ U mundaq dédi:

— «Méning qéshinggha némige kelgenlikimni bilemsen? Men emdi qaytip bérip, «Parstiki emir» bilen jeng qilimen; men u yerge barghandin kéyin, «Grétsiyediki emir» meydan'gha chiqidu.

²¹ Lékin men bérishtin awwal heqiqetning kitabida pütülgen wehiylerni men sanga bayan qilimen.

Bu ishlarda silerning emiringlar Mikaildin bashqa, manga yardem béridighan héchkim yoq.□

11

¹ Men Médialiq Darius padishah bolghan birinchi yilidila, uni musthekemlesh hem kücheytish üçün ornumdin qozghalghanidim.

² Emdi men sanga heqiqetni éytip bérey: —

Buningdin kéyin Parsqa yene üç padishah hökümraniqqa chiqidu; kéyin tötinchi padishah

□ **10:21 «heqiqetning kitabi»** — muqeddes kitabni körsitidu. Shu chaghdiki «heqiqetning kitabi» Daniyal peyghemberning dewridin ilgiri barliq nazil qilin'ghan Tewrat qisimliridin terkiib tapqan, elvette. «silerning **emiringlar Mikail**» — bu söz Mikail bash perishtining Israilgha alayiten mes'ul bolghanliqini ayan qilidu.

chiqip, bashqa padishahlardinmu köptin köp mal-dunyani toplaydu; u mal-dunyaliridin qudret tépip, hemme yurtlarni Grétsiyege jeng qilishqa qozghaydu.□

³ Uningdin kéyin küchlük bir padishah meydan'gha chiqidu. U zor padishahliqni idare qilip, némini xalisa shuni qilidu. □

⁴ Lékin u hoquq yürgüzüwatqinida, padishahliqi parchilinip asmanning töt shamal teripige bölünüp kétidu. Uning textige ewladliri warisliq qilalmaydu, kéyinki padishahliq u höküm sürgen waqtidikidek küchlük bolmaydu; chünki uning padishahliqi aghdurulup, bashqilargha tewe bolup kétidu.

⁵ Uningdiki serdarlarning ichidin biri «jenubiy padishah» bolup küchiyidu; lékin yene bir serdar uningdinmu küchlük bolidu we özining téximu

□ **11:2** «Buningdin kéyin Parsqa yene üç padishah hökümraniqqa chiqidu; kéyin tötinchi padishah chiqip...» — bu 11-babtiki bésharetler nahayiti tepsiliy körsitilgen. Biz mushu yerde tepsilatliro toghruluq köp izahat bermiduq, bularni «Qoshumche söz»imizge kirgüzduq. Kitabxanlarning özliri «ottura sherq»ning tarixi toghruluq herqandaq kitabtin bu bésharetlerning qandaq emelge ashurulghanliqini köreleydu. Asasen bu aldind éytilghan ishlar miladiyedind ilgiriki 530-164-yillar dawamida yüz bergen. Lékin 36-ayettin bashlap, bésharetler axirqi zamandiki ishlarghiche ötidu. □ **11:3** «Uningdin kéyin küchlük bir padishah meydan'gha chiqidu» — bu padishah «büyük Iskender», Grétsiyening birinchi impératori.

chong padishahliqini soraydu. □

⁶ Birnechche yil ötkendin kéyin, *jenubiy padishah shimaliy padishah* bilen ittifaq tüzidu; jenubiy padishahning qizi shu ittifaqni mustehkemlesh üçhün shimaliy padishahning yénigha baridu. Lékin kéyin bu qiz érishken hoquqidin mehrum qilinidu; shimaliy padishah özimu hoquqini qolida tutalmay, mezmur turalmaydu. Bu qiz we uni élip kelgenler, uning balisi hem shu waqitlarda uni qollighuchilarning hemmisige satqunluq qilinidu. □

⁷ Halbuki, uning *ata jemet* tughqinidin biri qoshunning hoquqini qoligha élip *padishah bolup*, shimaliy padishahning qorghinigha bésip kirip, ulargha qarshi hujum qilip chong ghelibe qilidu.

□ **11:5** «Uningdiki **serdarlar**» — yaki «uningdiki emirliri». «Uningdiki **serdarlarning ichidin biri** «jenubiy **padishah**» **bolup küchiyidu**» — bu bésharettiki «jenubiy padishah»lar shübhisizki, Misirning padishahlrini körsitidu (8-ayetni körüng), birinchisi «Pitolimi sotér» (miladiyedin ilgiriki 323-285-yillarda höküm sürgen. □ **11:6** «jenubiy **padishah shimaliy padishah bilen ittifaq tüzidu**» — ibraniiy tilida peqet «ular ittifaq tüzidu» déyilidu. Bu bésharettiki «shimaliy padishah» shübhisizki tarixta Suriye dégen rayonda höküm sürgen. Birinchi «shimaliy padishah» bolsa Silyuqus nikator (Silyuqus I) bolup, eslide Misir padishahi «Pitolimi sotér»ning chong générali idi. U miladiyedin ilgiriki 312-280-yillarda textke olturghan. «**bu qiz érishken hoquqidin mehrum qilinidu**» — ibraniiy tilida «bu qiz bilikining küchidin mehrum holidu». «**uning balisi hem ...**» — ibraniiy tilida «uning tughqini...». Bezi kona köchürmilerde «uni tughdurghuchi hem...» déyilidu.

□

8 U ularning ilah-butliri, quyma mebudliri we butxaniliridiki altun-kümüshtin yasalghan jam-qachilarni Misirgha élip kétidu. U birnechche yil shimaliy padishahtin özini néri qilidu. □

9 Shimaliy padishah jenubiy padishahning zéminigha bésip kiridu, lékin axiri öz yurtigha chékinidu. □

10 Shimaliy padishahning shahzadiliri qozghilip, zor qoshun teshkilleydu. Shahzadilerdin biri kelkündek kélip jenubqa bésip kiridu. Kéyin u yene jeng qilip, düshmen qorghinighichimu bésip kiridu. □

11 Jenubiy padishah qattiq ghezepete qoshun tartip jengge atlinip, shimaliy padishahqa hujum qilidu. Shimaliy padishah zor bir qoshunni jengge salidu, lékin uning shu zor qoshuni meghlup bolup esirge élinidu.

12 Shu zor qoshunning esirge élinishi bilen jenubiy padishah intayin meghrurlinidu. U tümenligen ademlerni yoqitidu, biraq uning ghelibisi uzun dawamlashmaydu.

13 Chünki shimaliy padishah yurtigha qaytip, burunqidinmu köp we küchlük qoshun teshkilleydu.

□ **11:7** «uning ata jemet tughqinidin biri» — ibraniiy tilida: — «uning yiltizliridin biri». «...padishah bolup» — ibraniiy tilida «...uning (yeni jenubiy padishahning) ornigha turup,...» dep ipadilinidu. «...biri, qoshunning hoquqini qoligha élip padishah bolup,...» — bashqa birxil terjimisi «... biri, u bolsa uning (shimاليy padishahning) qoshunigha qarshi chiqip,...» □ **11:8** «quyma mebudliri» — yaki «emirliri». «butxaniliridiki altun-kümüş...» — yaki «ularningki altun-kümüş...». □ **11:9** «jenubiy padishahning zémini» — Misirni körsitidu. □ **11:10** «Kéyin u yene jeng qilip,...» — yaki «U qaytip, andin jeng qilip,...».

Békitilgen yillar toshqandin kéyin u zor qudretlik qoshunni köp teminatlar bilen qoshup bashlap kélidu.

14 U chaghda nurghun kishiler jenubiy padishahqa qarshi turup uninggha qarshi qozghilang kütüridu. *I Daniyal* — séning xelqing ichidiki zorawanlar mushu ghayibane alamettiki bésharetni emelge ashurmaqchi bolup, yoghanchiliq qilidu, lékin ular meghlup bolidu.

15 Shimaliy padishah potey sélip mustehkem shehni muhasire hujumi qilip bésiwalidu. Jenubdiki küchler, hetta eng xil qoshunlarmu berdashliq bérelmeydu, ularning qarshiliq qilghudek küchi qalmaydu.

16 Shimaldiki tajawuzchi bolsa özi xalighanche ish qilidu, uninggha héchkim qarshiliq qilalmaydu. U «güzel zémin»ni ishghal qilidu; uning qolida uni weyran qilghuchi küch bolidu. □

17 *Shimaliy padishah* bel baghlap padishahliqidiki barliq küchlerni seperwer qilip *Misirgha* yol alidu; u *Misir* bilen ehde tüzidu, özi ehdiide turghandek qilidu. Biraq *Misirning* hakimiyitini aghdrurush üçhün u ayallirining bir qizini *Misir* padishahigha béridu. Lékin *qizi* atisi terepte turmaydu, uni qolli-

□ **11:16 «güzel zémin»** — Qanaan zémini, yeni Pelestin. **«uning qolida uni weyran qilghuchi küch bolidu»** — ibraniy tilida «uning halakiti uning qolida bolidu».

maydu.□

¹⁸ Kéyin u déngiz boyidiki yurtlarga hujum qilib, nurghun ademlerni esirge alidu. Lékin yat bir serdar uning kishilerni xar qilishlrini chekleydu we eksiche, uning bu xarlashlrini özige yanduridu. □

¹⁹ U öz yurtidiki qorghanlarga chékinip kélidu. Lékin axirida u putlinip yoqilip kétidu. □

²⁰ Kéyin uning ornigha yene bir padishah textke olturidu; u padishahliqning eng shan-shereplik jayigha bir zalim alwangbéginini ewetidu. Lékin u uzun ötmeyla, malimanchiliqmu bolmay, jengmu bolmay öltürülidu».□

Perishte chüshendürüşni dawamlashturidu – esheddiy shimaliy padishah

²¹ — «Shuningdin kéyin pes bir adem uning ornigha chiqip shimaliy padishahliqni alidu; emma padishahliqning hörmet-shöhriti uninggha héch tewe bolmaydu, dep qarilidu; lékin u xelqning

□ **11:17** «...küchlerni **seperwer qilip** Misirgha **yol alidu**» — «jenubiy padishahliq»ning Misir ikenliki 8-ayettin körünidu. «**u Misir bilen ehde tüzidu, özi ehdiye turghandek qilidu**» — bashqa birxil terjimisi «uning bilen birnechche durus ademler bille baridu; u öz békitkinini emelge ashuridu». «**Biraq Misirning hakimiyitini aghdrurush üçün...**» — ibraniy tilida «Biraq Misirning hakimiyitini chiritish üçün...». □ **11:18** «**nurghun ademlerni esirge alidu**» — yaki «nurghun yurtlarni igileydu».

□ **11:19** «**U öz yurtidiki qorghanlarga chékinip kélidu**» — yaki «U öz yurtidiki qorghanlarga nishan qilip diqqet qilidu».

□ **11:20** «**padishahliqning eng shan-shereplik jayi**» — bu yerde «eng shan-shereplik jayi» belkim muqeddes ibadexanini körsitidu. Yene birxil terjime qilghanda, «padishahliqning shan-sheripini bézesh üçün bir zulum salghuchini ewetidu» dégendek bolidu.

asayishliq peytidin paydilinip, yalaqchiliq wasitiliri bilen hakimiyetni tartiwalidu.

²² Zéminigha kelkündek bésip kirgen küchlerni u hem kelkündek hujum qilip yoqitidu, shuningdek u hettaki «*Xudaning* ehdiside békitilgen emir»nimu yoqitidu. □

²³ Shertname tüzüsh arqiliq u bashqa yurtlarni aldaydu; ademliri kichik bir qoshun bolsimu, lékin uning küchi awup-awup, qudret tapidu.

²⁴ U xalayıqning asayishliq peytidin paydilinip, eng bay ölkilerge tajawuz qilip kirip, atiliri yaki atilirining atiliri zadi qilip baqmighan ishlarni qilidu, yeni u oljini, ghenimetlerni we nurghun bayliqlarni qol astidikilirige üleshtürüp béridu; melum bir mezigiliche qorghanlarghimu hujum qilish qestide bolidu.

²⁵ U öz küchini ishqa sélip chong gheyret bilen qozghilip, zor qoshunni bashlap, jenubiy padishahqa hujum qilidu. Jenubiy padishahmu nahayiti zor qudretlik bir qoshun bilen jengge atlinidu. Lékin jenubiy padishah xainlarning yoshurun suyiqestige uchrap, muweppeqiyet qazinalmaydu.

²⁶ Chünki uning nazu-németlirini yégenler uni yiqitidu. Uning qoshuni hemme yerge tarqilidu; nurghunliri öltürülidu. □

²⁷ Kéyin, bu ikki padishah bir-birini qestliship,

□ **11:22** «*Xudaning ehdiside békitilgen emir*» — mushu yerde muqeddes ibadetxanidiki «bash kahin»ni körsitidu. Oniyas isimlik kishi, bash kahin we bek adil kishi bolup, Suriyening «Antioqus Épifanis» dégen padishahi teripidin miladiyedin ilgiriki 172-yili öltürülgen. □ **11:26** «*uning nazu-németlirini yégenler*» — démek, eng ishenchlik ademliri.

yaman niyet bilan bir dastixanda tamaq yéyiship, bir-birige yalghan gep qilishidu; lékin bu ishlar héchkinge payda yetküzmeydu, chünki bu ishlarning axiri peqet belgilen'gen waqittila bolidu. □

²⁸ *Shimaliy padishah* nurghun mal-mülüklerni élip öz yurtigha qaytidu. U könglide Xudaning xelqi bilen tüzgen muqeddes ehdigé qarshi turidu; shuning bilen u ehdigé qarshi heriketlerni qilip, andin öz yurtigha qaytidu.

²⁹ Belgilen'gen waqitta shimaliy padishah yenila jenubqa tajawuz qilidu; lékin bu qétimqi ehwal ilgirikige we yene kélip eng axirqi qétimqisidiki bilenmu oxshimaydu. □

³⁰ Chünki Kittim arilidin chiqqan kémiler hujum qilip kélidu. Shunga u derd-elem bilen chékinidu we *Xudaning* Öz xelqi bilen tüzgen muqeddes ehdisige qarap intayin ghezeplinidu, uninggha qarshi xalighinini qilidu; shundaqla chékinip yan'ghanda muqeddes ehdigé asiqliq qilghuchilarni etiwarlaydu. □

³¹ Uning teripide turghan birnechche küchler qorghhan bolghan muqeddes ibadetxanini bul-

□ **11:27** «**bu ishlarning axiri peqet belgilen'gen waqittila bolidu**» — mushu sirlig sözler toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng. □ **11:29** «**lékin bu qétimqi ehwal ilgirikige we yene kélip eng axirqi qétimqisidiki bilenmu oxshimaydu**» — bashqa

birxil terjimisi: — «lékin bu qétimqi axirqi ehwal ilgirikige oxshimaydu». Bu bésharet (terjimimiz boyiche) toghruluq «qoshumche söz»imizni körüng. □ **11:30** «**Kittim arilidin chiqqan kémiler**» —

«Kittim» hazirqi «Séprus» dégen ottura déngizdiki aral. Bu bésharet shübhisizki, miladiyedin ilgiriki 168-yili, Rim impériyesining kémiliri Kittim arilidin chiqip Antioqus Épifanisqa (Misirgha tajawuz qilghan waqtida) hujum qilghinini körsitidu.

ghaydu, «kündilik qurbanliq»ni emeldin qalduridu we «weyran qilghuchi yirginchlik nomussizliq»ni uning ornigha qoyidu. □ ■

³² U muqeddes ehdige xainliq qilghuchilarni xushamet-hiyliqerlik bilen chirikleshtüridu; lékin öz Xudasini dost tutquchi xelq bolsa qeyserlik bilen heriket qilidu.

³³ Xelq ichidiki aqillar nurghun qérindashlirigha telim yetküzidu; lékin birnechche künler ularning beziliri qilichta yiqilidu, otta köydürülüp öltürülidu, zindan'gha chüshidu yaki bulang-talanggha uchraydu.

³⁴ Yiqilghan waqitlirida, Xudaning xelqi azghine yardemge ige bolidu. Emma nurghun kishler ularning qatirigha xushamet-hiyliqerlik bilen soqunup kiridu.

³⁵ Bezi aqillar yiqilidu. Lékin ularning yiqilishi özlirining sinilishi, tawlinish-tazilinishi, qiyamet künigiche paklinishi üçündür. Chünki axiret Xuda belgiligen waqittila kélidu. □ ■

³⁶ Shimaliy padishah öz meyliche qiliwéridu; u tekebburliship, özini herqandaq ilahlardinmu ulughlap üstün qoyup, hetta hemme Ilahlarning Ilahi Bolghuchigha ajayib kupurluq söz qilidu; taki Xudaning ghezipi toluq tökülgen künigiche u dawamliq zor ronaq tapidu. Chünki Xudaning

□ **11:31** «qorghhan bolghan muqeddes ibadetxana...» — yaki «muqeddes ibadetxana we qorghhan...». «kündilik **qurbanliq**» — 8:11diki izahatni körüng. ■ **11:31** Dan. 7:25; 9:27; Mat. 24:15; Mar. 13:14; Luqa 21:20; 2Tés. 2:3-4 □ **11:35** «Chünki **axiret Xuda belgiligen waqittila kélidu**» — mushu yerde, bésharet «Antioqus Épifanis»ning dewridin, axir zaman'gha ötidu. ■ **11:35** Dan. 12:10

békitkini emelge ashmay qalmaydu. ■

³⁷ Bu padishah ata-bowiliri choqun'ghan ilahlarghimu pisent qilmaydu, ayallarghimu héchqandaq hewes qilmaydu. Emeliyette u herqandaq ilahni hörmetlimeydu, chünki u özini herqandaq ilahdin ulugh dep qaraydu. □

³⁸ Bularning ornida u «küchler ilahi»ni hörmetleydu; uning ata-bowilirimu ezeldin choqunmighan bu ilahni bolsa u altun, kümüş, yaqut we bashqa qimmatlik sowghatlarni teqdim qilib hörmetleydu.

³⁹ U eng mustehkem qorghanlarni shundaq bir gheyriy ilahqa tayinip igileydu. Kimki uning hökümraniqigha béqinsa, u shulargha shereplik mensep béridu, ularni köpchilikni bashquridighan qilidu we in'am süpitide yer-zéminni teqsim qilib béridu. □

⁴⁰ Axir zaman kelgende, jenubiy padishah esker chiqirip uninggha hujum qilidu. Shimaliy padishah jeng harwiliri, atliq eskerler we nurghun kémiler bilen quyundek uninggha qayturma zerbe béridu. U barliq yurtlarga tajawuz qilib, kelkündek téship keng yer-zéminlarni basidu.

⁴¹ U hetta «güzel zémin»gha bésip kiridu; nurghun eller azdurulup yiqitilidu. Lékin bular, yeni Édomlar, Moablar we Ammonlarning chongliri un-

■ **11:36** Dan. 7:25; 9:27; Mat. 24:15; Mar. 13:14; Luqa 21:20; 2Tés. 2:3-4; Weh. 13:1-8 □ **11:37** «ayallarghimu héchqandaq hewes qilmaydu» — yaki, «u ayallar etiwarlaydighan ilahqimu hörmet qilmaydu». □ **11:39** «... gheyriy ilahqa tayinip igileydu» —

yaki, «... gheyriy ilahqa hujum qilidu». Yene birxil terjimisi: «U eng mustehkem qorghanlarni igilep, u bu ilahqa choqunushni berpa qilidu». «inam süpitide...» — yaki «melum bir bahada (sétiwétip),...».

ing qolidin qutulup qalidu. □ ■

⁴² Shimaliy padishah barliq döletlerge qolini sozidu, Misir zéminimu qéchip qutulalmaydu.

⁴³ U Misirning altun-kümüş bayliqliri we bashqa qimmat bahaliq buyumlrini talan-taraj qilidu. Liwiyelikler we Éfiopiyilikler uninggha boysunup egishidu.

⁴⁴ Kéyin sherq we shimaldin kelgen shepiler uni alaqqade qilidu. U téximu derghezep bolup nurghun kishini qirghinchiliq qilip öltürimen dep jeng qozghaydu

⁴⁵ We déngizlarning otturisida, körkem muqeddes tagh teripige orda chédirlirini tikidu. Lékin uning ejili shu yerde toshidu we héchkim uni qutquzmaydu».□

12

Qiyamet küni

¹ — «U chaghda, qérindashliringni «qoghdighuchi ulugh emir» Mikail meydan'gha chiqidu. Bir azabliq mezigil bolidu; yurt-dölet barliqqa kelgendin buyan, shundaq chong balayi'apetlik mezigil bolup baqmighan. Biraq shu chaghda xelqing qutquzulidu; ularning ichidiki nami

□ **11:41** «güzel zémin» — Qanaanni (Pelestinni) körsitidu.

■ **11:41** Weh. 12:6 □ **11:45** «déngizlarning otturisida» — démek, Ottura Déngiz we Ölük Déngizning otturisida. «**körkem muqeddes tagh**» — Yérusalém sélin'ghan «Zion téghi»ini körsitidu. Bu ayetning bashqa bir xil terjimisi: «...déngizlar we muqeddes tagh arisida...».

hayatliq deptirige pütülgenlarning hemmisi nijatliqqa érishidu. □ ■

² Tupraqta yatqan ölüklerdin nurghunliri tirilidu. Ular menggülük hayattin behrimen bolidu; qalghanliri nomusta hem menggülük reswachiliqqa tirilidu. ■

³ Aqillar asmandiki gümbüzdek parlaq julalinidu; nurghun kishilerni heqqaniylik yoligha bashlap kirgenler yultuzlarga oxshash ebedil'ebed parlap turidu». ■

⁴ U manga yene:

– I Daniyal, sen emdi bu sözlerni toxtat; mezkur kitabning taki dunyaning axirqi künlirigiche shu péti turushi üçün uni pichetlep möhürliwetkin. Nurghun kishiler uyan-buyan yüridu we bilim ashidu, – dédi. □ ■

⁵ Menki Daniyal kördümki, mana ikki zat, biri

□ **12:1** «qériendashliring» — ibraniy tilida «xelqingning balilidi» dégen söz bilen ipadilinidu. «qoghdighuchi **ulugh emir**» — «emir» mushu yerde, shübbisizki «chong perishte» meniside. Muqeddes kitabtiki bashqa yerlerdin shu xulasige kelimizki, Mikail dégen perishte «bash perishte»dur («Yeh.» 9-ayet, «Weh.» 12:7). «**Mikail meydan'gha chiqidu**» — bashqa birxil terjimisi «Mikail bir terepte turidu». Démek, Mikail eslide Israil xelqige muhapizet béridu. Lékin u hazir bu muhapizetchi rolini wakitliq bir yaqqa qoyidu. «...ularning **ichidiki nami hayatliq deptirige pütülgenlarning hemmisi nijatliqqa érishidu**» — bu babtiki ulugh bésharetler toghruluqmu «qoshumche söz»imizni körüng. ■ **12:1** Mat. 24:21

■ **12:2** Yesh. 26:19; Mat. 25:46; Yuh. 5:29; Ros. 24:15 ■ **12:3** Pend. 4:18; Mat. 13:43 □ **12:4** «sen emdi bu sözlerni toxtat»

— yaki, «sen emdi bu sözlerni yoshurup qoy». «Nurghun kishiler uyan-buyan yüridu we bilim ashidu» — yaki «Nurghun kishiler tetqiq qilip, bilim ashurulidu». Bu bésharet yene «Am.» 8:12 bilen munasiwetlik bolushi mumkin. «Qoshumche söz»imiznimu körüng.

■ **12:4** Weh. 5:1-5; 22:10

deryaning bu teripide, yene biri deryaning u teripide turuptu.

⁶ Ulardin biri derya süyi üstide turghan aq kanap kiyim kiygen zattin:

— Bu karamet ishlar tügigiche qanchilik waqit kétidu? — dep soridi. ■

⁷ U derya süyi üstide turghan, kanap kiyim kiygen zat ong we sol qolini asman'gha qaritip kötürüp, Menggü Hayat Bolghuchining nami bilen qesem qilip:

— Bir waqit, ikki waqit, qoshumche yérim waqit kétidu. *Xudaning* muqeddes xelqini parchilighuchi xorluq axirlashqanda, bu ishlar tügeydu, — dédi. □ ■

⁸ Uning sözini anglighan bolsammu, menisini chüshenmidim. Shunga men:

— Teqsir, bu ishlarning aqiwiti qandaq bolidu? — dep soridim.

⁹ U manga mundaq dédi:

— «Ey Daniyal, yolunggha mang, chünki bu sözler axir zaman'ghiche mexpiy tutulup yépiqliq turidu.

¹⁰ Nurghun kishiler tazilinidu, paklinidu we tawlinidu. Reziller bolsa, dawamliq rezillik qiliwéridu; ulardin héchkim buni chüshinelmeydu, biraq aqillar chüshinidu.

¹¹ Kündilik qurbanliq sunushni emeldin qaldurghan kündin tartip, yeni «weyran qilghuchi

■ **12:6** Dan. 10:5 □ **12:7** «Bir waqit, ikki waqit, qoshumche yérim waqit kétidu» — mushu yerde «bir waqit, ikki waqit, qoshumche yérim waqit» dégini, yuqirida 7:25diki izahatta tehlil qilghinimiz toghra bolsa, texminen üç yérim yilni, top-toghra 1260-künni körsitidu. ■ **12:7** Weh. 10:5, 6 ■ **12:9** Weh. 5:1-5; 22:10

yirginchlik nomussizliq» qoyulghan waqittin boshlap, bir ming ikki yüz toqsan kün ötidu.

¹² Axirghiche sadıq bolup, bir ming üç yüz ottuz besh künni kütüp ötküzgenler némidégen bextlikhe!

¹³ Emma sen bolsang, axirghiche yolungda méngiwergin. Sen aram tapisen, we künlerning axirida nésiwengge muyesser bolushqa qayta tirilisen».□

□ **12:13 «künlerning axirida»** — Mesihning dunyagha qaytip kélidighan küni.

Muqeddes Kalam (latin yéziq)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Latin script

Copyright © 2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5